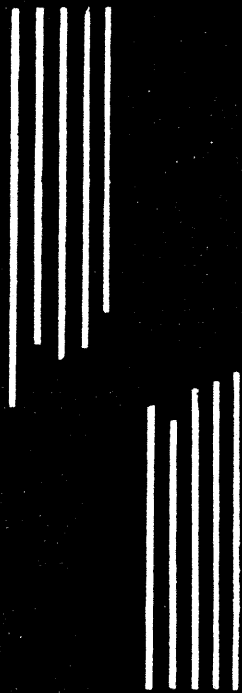

MUU SIIKA- LEHT

1931

APRILL

NR. 4

Muusikaleht

Pää- ja vastutav toimetaja **Riho Päts**
Toimetus: **Leenart Neuman, Riho Päts ja Tuudur Vettik**

KAASTÖÖLISED:

TALLINNAS: prof. J. Havik, E. Hav, R. Kangro-Pool, prof. A. Kapp, H. Kompus, A. Krull, R. Kull, prof. A. Lemba, prof. T. Lemba, M. Lüdig, V. Nerep, R. Päts, prof. P. Ramul, M. Saar, prof. J. Tamm, J. Vaks, T. Vettik, E. Vörk j. t.

TARTUS: H. Eller, J. Kraut, L. Neuman, J. Simm j. t.

TEISTES KODUMAA LINNADES: Joos. Havik (Kuresaare), F. Klement (Valga), V. Krull (Pärnu), P. Laja (Võru), E. Mesiäinen (Rakvere), H. Rossman (Viljandi), K. Tuvike (Tõrva), K. Veeber (Türi), J. Välbe (Narva) j. t.

VÄLISMAAL prof. H. Klemetti, prof. dr. J. Krohn, prof. S. Palmgren, mag. M. Turunen (Helsingi), S. Ranta (Viiburi), V. Siukonen (Sortavala), A. Ebel (Berliin), G. Krause (Varssav, Pariis, Miiaano j. t.), B. Lamey (Riia).

Muusikalehe tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastast	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 25 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Muusikalehe väljaandja: **E. Lauljate Liit.**

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Rataskaevu 22. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Oleks aeg! — O-Re

Laulmise õpetamisest koolis — V. Siukonen

Puudusi pasunakoos — H. Freiman

Tallinna Meestelaulu Seltsi „Laulude kogu“ — T. Vettik

Muusika uute probleemide lävel — K. Anton

X üldlaulupeo ettevalmistustund raadios — E. Vörk

Helikunsti sihtkapitali valitsuse varaait

Arvustusi

Muusikaline ülevaade

Mitmesugust

Pilte

Illustratsioone

Karikatuure

Järgmine Muusikalehe nr. ilmub Viru- ja Viljandimaa laulupidude albumina mai lõpul.

MUUSIKALEHT

OLEKS AEG!

O-RE

Meie armastame, et meid juhivad teised. Ja kui iseseisvalt otsustame talitada, siis kutsume välismailt asjatundjaid, kes annavad nõu ja kontrollivad meie arengu suunda. Oleme muusikaski kui meremehed, kes laeva sadamasse juhtimise peavad usaldama lootsile, kuid küsimuseks on — kas ongi need välismailt tulnud „lootsid“ alati asjatundjad. Vähemasti niivõrd, et neile usaldame suuna määramise. Väljaspool on tarkust palju, peab ainult oskama seda hankida. Eriti palju on neid „asjatundjaid“ meil laulu alal. Neid on importeeritud Itaaliast, neid on meile „kaela sadand“ Nanseni passidega ja nad on opteerund SSSR-ist. Näib, et laulupedagoogiline element on meil eriliselt muulaslane.

Ajal, mil teatatrivõimud teevad tõkkeid väliskunstnike sissevoolamisele meie kodumaale, et takistada välisvaluuta kahanemist ja soodustada oma kunstipere elamisvõimalust, ei keela haridusministeerium pedagoogiliste ülesannete täitmist isikuile, kes, rääkimata et nad ei kõnele eesti keelt, on sihilikult võõrad eesti asjale. Igasugused „keiserlike teatrite solistid“ annavad meil õpetust küll muusikas, küll laulus ja tantsus.

Meie teatridki ei pääse veel neist võõramaalasist, kelle aset võiksid täita oma helikunstnikud. Viimased rabelevad aga majanduslikus kitsikuses ja on sunnitud olema päältvaatajad võõraste tööle ja teenistusele, mis neil märksa kergena voolab, sest eestlane „armastab“ võõrast kaupa. Näib, et ei taheta kuidagi arvestada meie konservatooriumi helikunstnikke. Kui ollakse arvamisel, et meie konservatooriumi lõpetajad ei suuda võimeis võistelda nende välisjõududega, kui ollakse arvamisel, et 13 aasta jooksul ei ole suudetud meil produtseerida oma inimesist töopotentseid mehi ja naisi, siis milleks on meil konservatoorium terve leegioni professoreiga. Kui riiklik konservatoorium paiskab ellu helikunstnikke, siis peaks hoolitsetama ka nende töövõimaluste eest, vabastades kohilt isikud, kelle pärast eestlane peab tahehtamata „murdma võõrast keelt“. Oleks juba aeg.

Ja nüüd. Soomest tuleb lugupeetud muusikategelane, sääl üldtunnustatud pedagoog. Ta külastab meie koole ja leiab neis palju tunnustamisväärset. Ometi koolides töötavad laulu alal vist eranditult eestlased. Eks see ole siis tõenduseks, et võidakse ka *oma jõul* teha tublit tööd. Siis külastab vennasrahva lp. muusik ka „Estooniat“ ja annab meie ooperist retsensiooni, leides, et *üldiselt* olevat meie ooper teind edusamme, võrreldes selle tasemega, mis oli mõni aasta tagasi, kuigi siin puuduvad veelgi eriti silmapaistvad solistid.

Siirdudes nüüd meie ooperisolistide juurde peame nentima tõsiasja, et kuigi Itaaliast kutsuti „treener“, kellele riiklikult kindlustati honorar ja loodi võimalus meie kodumaale jäämiseks, ja kuigi üksikud on teind edusamme, siis teised jälle on pigemini tagasi läind, kui edasi. Võimalik, et siin on põhjuseks ka isiklik elu oma „koormavusega“ või ka hoolimatus — eks nad ise tea seda paremini. Ei taha ma solistide edenematusse pärast teha etteheiteid „Estooniale“. „Estoonia“ ei ole kohustatud koolitama soliste. Ükski teater ei tee seda ka mitte välismail. Teatri ülesanne on aga võtta „lauluturul“ parim, mis saada, ja pakkuda seda publikule. Ta hooleks peaks siiski jääma, et kord angažeeritud jõud ei läheks alla, ja neid asendada uutega, kui neid ilmub. Seks on aga hää uusus, mis valitseb mujal mail. Aasta jooksul on mitu solistide proovimist — võetakse kandidaadeks uusi lauljaid. Küllap see võistlus oleks ergutuseks meiegi „kindlustatud“ solistidele. Solistide enese huvides oleks leida teid, kuidas arendada oma võimisi. Ja meie teame, et need, kes innuga töötand, on leidnud ka tunnustuse.

Kuid meie „Estoonia“ suudab siiski olemasolevate solistidega pakkuda häid lavastusi. Troostitu on sel alal aga olukord meie vaimse elu keskkohas — Tartus. Meie iseseisvuse aja kestes ei ole „Vanemuine“ suutnud hankida ühtki nimetamisväärset laulukunstnikku. Mida „Vanemuine“ praegusel hooajal serveerib laulukunstina — on allpool arvustust, kui vaatleme soololaulu nivood tõsise kriitika seisukohast. „Vanemuine“ hädaldab rahva osavõtu languse üle ja tööpoolest — aasta jooksul kaotada ligi pool vaatajakonda arvuliselt on omaette krahh meie teatrielus. Ja ikkagi on domineerind sääl odavahinnalised rahvaetendused. Ta uhkuseks ja languseks on kaheksa operetilavastust hooajal. Teater, mis selliselt leiab toetust riiklikest summadest ja omavalitsuste kassadest, peaks vähemasti suutma anda kolm või neli tõsist muusikalavastust. Ainus „Karmeni“ lavastus oli pigem ebaõnnestund katse, kui suure teatri töödemonstratsioon. See solistide ja koori püüe laulda maksku mistahes puhtalt — nurjus kaeblikult. Operett aga? Aasta eest oli ta nõrk ja nüüd muutub tema eluküsimus saatuslikuks. Sellise mahhinatsiooni juures ei ole edu mõeldagi. Mitme, mitme aasta vältel on Tartu publik sunnitud „nautima“ üht primadonnat, keda võib ehk kuidagi vaadata. Aga „kuulata“ teda on muusikalisele inimesele lihtsalt piin. Ja eestlane on üldiselt muusikaline. Siin aga keskpärase raskusega opereti-laulukesed kantakse ette võimatus intonatsioonis. Lugupeetud teatrijuhid, kas ei ole teil siis kahju inimesist, kes istuvad saalis. Detoneeriv laulja on parim abinõu publiku eemalepeletamiseks, kui ollakse sunnitud teda kuulama riikliku toetusega töötavas teatris ja veel „Vanemuises“.

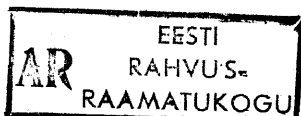
Kui selliseid lauljaid, kui Tartu primadonna, ei asendata paremaiga, väärtuslikumaiga — siis kaob meie noortel tabe püüda laulu täiuslikkusele, sest nii-kui-nii enne ei saa kohta, kui... pardon, ma ei tahtnud öelda, keegi sureb.

Looge võimalusi noortele, noortes on jõudu. Milliseid ilusaid hääli omavad meie neid, kuid nii väljavaatetu on nende siht.

Midagi on katki. Aeg oleks leida teid paremusele.

Toimetuse järelmärkus

Ülaltoodud read on saadetud toimetusele väljaspoolt. Puudutatud küsi-

Ar 931 P
Muusikaleht

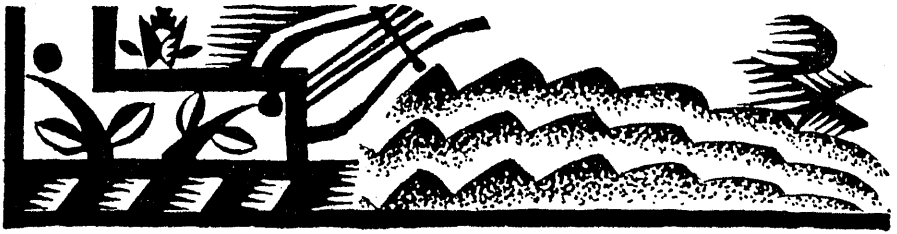
muses on öeldud palju tabavat, kuid ometi peab siin olema väga ettevaatlik ega üksikute nähtude järele mitte tegema liig kergeid üldistavaid järeldusi. On õige, et meie kergesti kutsume välismailt „asjatundjaid“. On õieti tähele pandud, et eriti *lauluõpetuse* alal on nendega „õnnistus“ olnud liig rikkalik. Kuid sundabinõudega ja haridusministeeriumi takistavate sammudega üksi ei ole siin palju parata, kuni „eestlane armastab võõrast kaupa“, see on, kuni *õpilased ise* jooksevad pääta ja arvustuseta vastu igale välismaalasele.

Ei küsita, kas see võõras on pannud laulma üheainsagi õpilase — vaid *võõras nimi tõmbab ja oma* inimese vastu leidub ju küllalt õhutajaid ja tema eest hoiatajaid — *eestlaste eneste* hulgas. Kas on see *meie* rahvuslik haigus või maksab ka teiste rahvaste juures — see natuke kulund ütelus „prohvet oma maal“ — selle küsimuse jätame puudutamata. Et meie aga seepärast *iga* välismaalase vastu peaksime olema umbusklikud ja *iga* oma konservatooriumi lõpetajat soovitama, oleks jällegi väga vildak seisukoht. Kuid nõuab nähtavasti veel aega, vahest isegi palju aega, kuni suurem osa meie muusikaharrastajaid, eeskätt aga muusikud ja lauluõpilased *ise* suudavad iseseisvalt otsustada, mis laulukunstis õige, mis vale, mis ilus ja mis inetu. Siiski: õigus on, et harjutusjuhid peavad *aitama* õigele teele ja hoidma kõrvalekaldumisist ja kahjulikust.

Ka „Muusikaleht“ tahab tulevikus rohkem anda ruumi soolo-laulmise küsimusile, seega siin selgitusiga olla kaasaaitajaks, kuid kasu ja selgus tuleb küsimusse seda rutemini, mida *põhjalikumalt ja süvenenumalt* meie *kõik* küsimusele suhtume, *ka laulu-õpilased* kui täiskasvanud inimesed *ise* peavad töötama mitte üksi häälepaeltga, vaid ka pääga, seega *arvustusega ja enese-arvustusega*.

Prof. A. Kapp Akadeemilises Noormuusikute Seltsis analüüsimas „Hilobi“ partituuri

LAULMISE ÕPETAMISEST KOOLIS

VILHO SIUKONEN

2

Peatusin kaua emakeele õpetamisküsimusis. Tegin seda seepärast, et algastmeline lauluõpetus mitmes suhtes sarnaneb selle aine õpetamisega.

Ja mitte ainult emakeele õpetus, vaid ka mitmed teised ained võivad pakuda meile juhatust lauluõpiküsimusi harutades. Nõnda näiteks maateadus. Varem oli alati maateadusega nõnda, et riputati kaart klassi seinale ja öeldi, et see on mägi, see — jõgi, siin on linn, küla jne. Liiguti *piltides*, mitte *looduses*, teisejärguline õppeabinõu oli õpetamise abiliseks, mitte esmajärguline. Terve maailm oli toodud klassi ja arvati, et nii saab asjad kergema vaevaga ja lihtsamini teha selgeks. Aga see asjaolu, et ega kaart lapsele alguses ole muud kui värvitud paber, jäigi kogemata kahe silma vahele, pole sellel jõge, mäge ja linna. Alles mitme aja pärast selgus lapsele kaardi tähtsus. Kuidas aga nüüd on kõik hoopis teisiti! Nüüd minnakse esiteks sellesse loodusesse, mille pilt on kaart. Vaadeldakse kooli ümbrust, käiakse metsas, niidul, teil, märgatakse järvi, kive, tehakse nende suhtes tarvilisi tähelepanekuid ja edasi oma kujutuses õpitakse need ümber muutma kaardi värveks ja joonteks.

Kolmas näide keemiast. Varem talitusviis oli järgmine: kui mõnesugused algained ühendatakse teatud suhtes, saadakse teatud aine, — sünteetiline talitusviis, ja seegi veel tihti teoreetiliselt seletatud, ilma konkreetse katseta. Praegu väljutakse mingisugusest igapäevasest aimest ja see lahutatakse. Siin on vesi — kõik ju tunnevad vett — nii ja nii võidakse see jaotada niisuguseiks ja niisuguseiks algteguriks, mis on omavahel niisuguses ja niisuguses seotises. Selgitamisega kaasas käib praktiline analüüs.

Analüütiline meetod muusikaõpetuses pole sugugi mingi uus leiutis. Leiame juhuseid isegi juba läind sajandi esimeselt poolelt, kus püüti rajada süstemaatiline-analüütiline õppeviis. Ja viimaseilt aastail eriti võidakse tuua arvukaid näiteid selle õppemeetodi tarvitamisest tegelikus töös. Tean, et just Eestis on viljeldatud seda meetodit. Nimetan mõnd üksikut näidet siitsäält, mida olen näind ja kuulnud: 1) lauldakse mõnd laulu; õpilased harutavad, kas selle takt on 2-, 3- või 4-osaline, sellele järgneb taktilöömine lauldes; 2) õpetaja mängib klaveril midagi takti vahetades, õpilased juhatavad selle järele, kuidas taktid vahetuvad; 3) lauldakse laulu ja selle üldmulje järele määratakse laulu helisugu (-tõug, mažoorsus või minoorsus); 4) klaveriõpetuses: väike õpilane oskab mõnd laulu ja otsib klaveri-sõrmistikust üles tarvilised helid.

Nõnda siis analüüs muusikaõpetuses pole uudus, kuid sellele rajanev algeline lauluõpetus teeb alles esimesi samme. On suurepärane asi, et siin võidakse kohe ehitada kindlale teaduslikule alusele. Nimelt analüütiliselt aluselt välju-

des on praegu kogu muusikaline mõtteviis saamas hoopis uusi vorme. Mitmed muusikalised mõisted *kuulduina* näivad meile teisiti kui *kirjutatuina*. Puudutamata laiemalt seda keerulist küsimust, nimetan ainult lühidasti, et Helsingi ülikooli muusikaprofessor *Ilmari Krohn* on võtnud tarvitusele ja teaduslikult täpsalt selgitand kogu muusika rütmika just väljuvana sellelt analüütiliselt aluselt. Võttes, tähendab, lähtekohaks muusika niisugusena, kui teda kuuleme, mitte selle kirjutatud märke, noote, mis aastasadu on valitsend muusikalist mõtlemist, ta rajas need põhiprintsiibid, millele tugeneb kogu muusikaline rütmika. Sellesse teaduse keerdkäigulisse labürinti me ei lähe, aga jälgides samu põhimõtteid liigume kindlal alusel, sirgel teel, mida meie koolilapsed algastmel peaksid käima.

Algmõtte võime laenata otsekohe emakeele õpetusest. Sääl on ju lause teadliku õpetuse lähtekohaks. Meile annab harilik, kuulmise järele laulmine lähtekoha. Selle lähtekoha suhtes oleme vist ühel meelel. Igal-pool ju on esimeseks asjaks just kuulmise järele laulmine. See on meetod, mida tarvitab kodu, kui sääl üldse lauldakse, ja kool algastmel. Seks ei ole tarvis mingit muusikalist mõtlemist, kõik sünnib loomusunniliselt. Laulu õppides võib õpilane mõelda hoopis muid asju, kelgusõitu, lumesõda jne., kuigi laul ikkagi õpitakse ära. See on nagu keeleõpetuses lause, mida hakatakse „vaatlema“. Aga „laululause“ on palju keerulisem kui keelelause. Siiski kergesti igäiks märkab, et laul on ehitatud *helidest*. Aga helide omadusi on mitu — helikõrgus, -vältus ja -tugevus. Esimene pedagoogiline näpunäide, mille siin annaksin, on see, et heli-omadusi vaadeldagu *üksikult*, mitte kõiki korraga. Vaid ühele nähtusele juhitakse alul kogu tähelepanu, kõik muu jäetakse tähele panemata. Kui see üks näht on selgund, harutatakse seda ja siis märgitakse. Kogu õpetatav teadmiste materjal jagatakse nõnda kolme pääossa: helikõrguslikud, helivältuslikud ja helitugevuslikud küsimused. Aga missuguses järjekorras? Minu arvates esiteks peaks võetama lihtsaim, kergeim — *helitugevus*. See näht esineb lauludes *rõhuliste helidena* ja selle välisiks märgeks on *taktikriipsud*.

Kuidas seda tegelikult tehakse, sellest siin mõni sõna.

Laulu õpetatakse nagu harilikult kuulmise järele, ainult sõnad on kirjutatud tahvlile. Laulu harjutades pannakse tähele rõhulisi helisid, ja tahvil tõmmatakse taktikriips iga rõhutatud silbi ette. Samal ajal, kui rõhulised helid on märgitud, jaotati viisike vähemaiks osiks, *rõhupiirkonniks*, mis samal ajal ka taktikriipsude abil on tahvil silmnähtavalt ära märgitud.

Rõhupiirkonnad on muusikas ainult kahesugused: 2- ja 3-osalised. Neid on väga kerge teineteisest eraldada: kui laulu järele võidakse marssida, on rõhupiirkonnad 2-osalised, kui ei või marssida — 3-osalised. On selge, et sellest lihtsast definitsioonist ei jätku kogu rütmika selgitamiseks, aga pääasi selgub siiski suurepäraselt, just nimelt niipalju, kuipalju koolis vaja ja võimalik. Välja jäävad, tähendab, kõik segataktid ja laulud erisuurte rõhupiirkonniga.

Teises järjekorras selgitatakse *helivältus*. Helivältuslikku omadust on Soomes varem nimetatud pikkuseks. Endise oskussõna ümbervahetamine uuega on osutund tarviliseks muusikaliste mõistete uue orienteerumise tõttu. Õeldakse küll, et aeg on „pikk“, kuid sõnaga „pikk“ tähendatakse üldiselt kohaga liituvat omadust: tee on pikk, pikk kepp, pikk laud. Kuid teekond *vältab* nii ja nii kaua, inimese elu vältab nii ja nii mitu aastat. Kohaga seotud

mõõdud on meeter, kilomeeter jne. — need on pikad ja lühikesed; aega mõõdetakse minuteiga, tundidega jne. Helide teine omadus on siis *helivältus*.

Nüüd seisame küsimuse ees, millega mõõta helide vältusi. Ei või meie muidugi kell käes arvutada, mitu sekundit vältab see või teine heli: meie ei märgi $\frac{1}{4}$ -noodiga mingit *kindlat* helivältust. Siin peame tugenema ühele muusika pääomadusele, *suhtelisusele*: meie ei mõõda helivältusi üksikult võetuna, vaid märgime, *missuguses seotises nad on üksteisega*. Muusika oma vältusteski pole absoluutne, vaid *relatiivne*. Analüütiline õppeviis võtab mõõduks taktilöömise: heli vältab ühe löögi, kaks, $\frac{1}{2}$ lööki. Ja nõnda analüütilisel teel on õpitud helide teine omadus, helivältus, mitte muidugi kõiges oma mitmekesisuses, vaid lihtsaimais väljenduses. Nimetatud kolmest erivältusest jätkub alguseks.

Siis järgneb nende vältuste märkimine. Kahelöögiline noot märgitakse poolnoodiga, ühelöögiline — neljandikuga ja poolelöögiline — kaheksandikuga. Rütmianalüüsi võidakse nüüd käsitada harjutatava laulu võimalusis: võetakse sellest mõni sobiv värs; sõnad on tahvilil, rõhulised helid märgitakse taktikriipsudega, pannakse tähele kahele (kolmele) jagavust, lüüakse takti lauldes, sobivas värsis pannakse tähele helivältusi ja märgitakse vastavate silpide kohale. Teine teoreetiline asi, *helivältus ja selle märkimine*, on sooritatud. Siis järgneb pikem harjutamisajajärk, mille kestes püütakse analüütilis-sünteesilisel teel teadmised ümber moodustada oskuseks. Harjutusiks on osalt väikesed viisikesed ja osalt seotud hariliku lauluga. Analüütilise töö kõrval käib ka sünteesiline harjutustöö — *rütmitamine*. Kuidas seda tehakse, sellest loodan tulevikus „Muusikalehes“ leida võimaluse öelda ka mõne sõna.

On veel nimetada kolmas õppeaste: *helikõrguse* õpetamine. See on mitmekesisem, raskeim, vahest huvitavam, aga ka kergesti eksiteele viiv. Kuidas saaksime nüüd analüütilisel teel tuua mingisugust selgust sellesse keerulisse küsimusse?

Et sellest küsimusest täieliselt saada aru, peame loobuma harilikest arvamusist helikõrguse suhtes ja suunduma sellele loomulikule teele, mida muusika ise meile pakub.

On ju kerge tähele panna, et helid üksteisega võrreldes on erikõrgused. Aga mitmesuguste helide arv on niivõrra suur ja laste muusikaline mõttejõud niivõrra väike, et on mõtetu tutvustada neid kõiki korraga. Seepärast ongi kõige kohasem teha tutvust esiteks ainult ühega, põhitooniga, laulu tähtsaima heliga, sellega, mis harilikult seisab laulu lõpus. Kui nüüd tahetakse leida mõne laulu põhitoon, esiteks laul lauldakse ja heli, mis kostab viimasena, ongi põhitoon. Erandeid käsitletakse eraldi. Kui põhitooniga (sellele antakse oma nimigi: *do*) on nõnda tutvutud, harjutatakse selle kuulamist näit. nõnda, et lauldakse tasa laul, õpetaja samal ajal mängib põhitooni: kus lauldud ja mängitud helid langevad ühte, sääl ongi *do*. Kuna laulu põhitoon igakord *do*, siis võidakse *do* (põhitoon, toonika) märkida joonestikule ükskõik kuhu kohta, vastavalt laulu tasemele.

Arvan, et see vaade ei ole nii mitmelegi lugup. lugejale vastuvõetav. Eestis on ju komme anda *do*-le absoluutse helikõrguse tähendus = 261 täisvõnku sekundis, mille alaline koht joonestikul I. alumisel abijoonel. Mul pole midagi selle vaate vastu. Helide nimetused on minu arust täitsa kõrvaline asi. Palju

tähtsam on see muusikaline mõtteviis, millele mitmesuguste nimede tarvita-
mine põhjeneb. Ja selles suhtes on minu vaade kõikumatu: seni kuni püstitakse
laululisel (vokaalsel) ja analüütilisel alusel, peab helikõrgust mõistma rela-
tiivsena, mitte absoluutsena. Absoluutne helikõrgus viib kahtlemata kõrvale
puhtlaululisel teelt, viib instrumentaalsele alusele, viib niisuguseile lauluõppe-
viisidele, mida võidakse muidugi ka tarvitada, isegi hääde tagajärgedega, kuid
siis ollaksegi juba hoopis teisel põhialusel kui neil, mida eeldab käesolev
kirjutis.

Nõnda siis on tutvunud põhitooniga ja õpitud seda ka üles märkima. Nüüd õpitakse kolmkõla *do-mi-sol*. Selle kohta, kuidas seda tehakse, on avaldatud palju kahtlevaid arvamusi. Siin tuleb nimelt esimene kord tugeneda laste muusikalisele instinktile, ja seda üldiselt ei taheta usaldada. Oleks huvitav saada teada, lugupeetud lugejad, teie arvamusi selles asjas. Võtame näite: lauldakse laulu, lauldakse selle põhitoon, laulu üldmulje järele lauldakse laulu põhitoonist kolmkõla, ja see lauldakse duur-kolmkõlaks, kui laul on duuris, moll-kolmkõlaks — kui laul on mollis. Kas see õnnestub või mitte? Minul on kindel, nii mitmele ja mitmele õnnestund katsele põhjenev vaade, et see õnnestub, kui aga moment on korralikult valmistatud ette. Aga mis kasu siis sellest õnnestumisest võiks olla? Et meile sellest küllaldaselt oleks kasu, peavad olema meil duur- ja moll-kolmkõlade kavad, kaks hästi õpitud laulu, millest üks algab duur- ja teine moll-kolmkõlaga. Duur-kolmkõla lauluks sobib näit. „Üks, kaks, kolm, nagu tuhk ja tolm“, moll-kolmkõla lauluks „Miks sa nutad, lillekene?“ Kui meie nüüd oleme lalnud laulu, selle kolmkõla, võrdleme seda kolmkõla nende kahe laulu algusega. Kummale ta sarnaneb, sellest otsustame, kas kolmkõla on duur või moll, nõnda jõudsimme lõpptulemuseni, mis tähendab täielist kõrvalekaldumist üldisest pärandusvaateist, lahtikiskumist vanust traditsioonest, siirdumist puhtmuusikalisele alusele ka helikõrguslikes suhteis. Puhast algupärane muusika on nõnda vabastatud sellest raskusest, mille inimitarkus talle aastasadade jooksul noodikirjalisel või instrumentaalselt surund õlgadele. Meil on nüüd ainult kaks *helisugu*, duur ja moll, nende arvurikaste helistike asemel, millest meie muusika-teooria raamatud teavad rääkida. Minu arvates asjade lihtsustamine sarnaselt, nagu kirjeldasin, on koolilauluõpetamisele suur võit. Seda teoreetilist tarkust, mis lapsele õpetatakse, on võimalik selgitada analüütiliselt, millest iga normaalne laps saab aru.

Märkimise asjus joonestikule jätkugu selles lühikeses kirjutises järgmisest üldreeglist, mida ka varem olen nimetanud, et kuna *do* lauldes on vahelduva kõrgusega, võidakse see ka joonestikul panna ükskõik kuhu kohta. Kõik astmiku teised helid on teatud kindlas suhtes oma põhitooniga ja sellest olenevad. Kui kord *do* on määratud kindlaks, siis on ka kõigi teiste helide kõrgused määratud kindlaks; kui *do* koht joonestikul on määratud kindlaks, siis on ka astmiku teiste helide asumiskohad joonestikul kindlad.

On selge, et analüütiline õppeviis sisaldab vaid ühe osa lauluõpetamisest, nimelt selle, mida just esimesena peab tarvitama ja mille abil kogu muusika-teoreetiline külg on võimalik näitlikult õpetada. Analüüsile järgneb süntees, *tabamine*. Kuidas tabamine seotakse analüüsiga, sellest loodan kord tulevikus öelda oma arvamise „Muusikalehe“ lugejaile.

LÕPPSÕNA

Olen oma kirjutises parima tahtmisega püüdnud esitada neid põhimõtteid, millele rajatud lauluõpetamine minu arvates toob häid tagajärgi. Kuna „Muusikalche“ ruum on liig piiratud, olen suutnud vaid pääliskaudselt käsitleda asju; mitmed tähtsad küsimused olen pidand jätma isegi hoopis väljagi. Loodan siiski, et õpetamise üldsuund on lugnupeetud lugejaile selgund.

Selles lõppsõnas tahaksin veel erilisel rõhutada seda, ju varem selgund mõtet, et õppeaine sisu korraldatagu igale üksikule koolile eraldi. Kuskil kõrvalises maakoolis, kus õpilaste lauluoskus on nõrk, üldmuusikaline mõtteviis raskestiäratatav, vahest lisaks veel ka õpetaja enda muusikaalsus vähenõudlik, oldagu rahul vähemaga ja piirdatagu vahest ainult algelisima analüüsiga ja sellega võrreldava tabamisega (sünteesiga). Soodsais tingimuisis võidakse saavutada paremaid tagajärgi. Õppeaine suhtes oldagu siis painduv.

Ja siis: mis tähendavad lõppude-lõppeks meetodid õpetaja enda isiku kõrval, kes on ja jääb kordamineku tähtsaimaks eelduseks. Sää! kuskil on õpetaja, kelle võtted on igapidi moodsad, täiesti korralikud, isegi eeskujulised, aga rõõmurikast laulu me ei kuule ta klassis, — siin jällegi õpetaja, kellest vahest seljataga räägitakse, et ta on täiesti ilma mingi süsteemita, vanameelne, vahest veidi iseäralikki, kuid tema õpilased laulavad sellise innuga, et igauks kergesti märkab nende ettekandes täielist, rõõmurikast andumust. Kumb on parem lauluõpetaja? Ühel puudub hing, teisel vorm. Ütleksin: hing on see, mis teeb elavaks. Kahjuks on võimatu inimesele õpetada toda hinge, see on juba olemas tas endas, ta iseloomus, veres. Selles suhtes meie kõige rohkem võime anda lauluõpetajaile ainult niipalju nõu, et: tundke seda, mis laulus lauldakse, elage seda elu, mida laul peab kujutama, olge kunstnikud! Kui kiisumiisu on haige, tundke talle vaesekesele kaasa; kui laulate isamaast, täituge hõõguvast isamaa-armastusest; kui jälle kelgusõit on laulu teemiks, siis rõkkav rõõm täitku teie rinna! Ja siis veel üks asi: olge lapsed lastega! Tundke nagu lapsed tunnevad, rõõmustage nagu lapsed rõõmustavad, kurtke nagu lapsed kurdavad! Laskuge nende tasemele, ja sää!l siis üheskoos oma õpilastega tõuske veidihaaval nii kõrgele, kuidas jõud lubab.

Siin ongi kõik, mis võidakse anda õpetajale juhtnõõriks, kuivõrd need juhtnõõrid puudutavad laulu kunstilist külge. Õppeviisid moodustavad ainult luustiku, milles hing elutseb. Selle luustiku iseloom on suurelt osalt meie endi võimuses. Luustik olgu niisugune, et see ei aheldaks hinge, vaid, vastupidi, annaks talle võimalikult laia liikumisvabaduse, võimalikult soodsad elutingimused, võimalikult kerge painduvuse.

Lisaks kõigele öeldule lubatagu mulle avaldada suurimat rõõmu ka selle üle, et mõnedes eesti koolides on juba hakatud tarvitama süstemaatilist analüütilis-sünteesilist õppeviisi kooli algastmel ja saavutatud väga lootusrikkaid tagajärgi.

PUUDUSI PASUNAKOORES

H. FREIMAN

Raske on saada üksikasjaline ja tõenäoline pilt meie pasunakoorest. Hari-likult näeme üldlaulupidudel suurima osa energilisemalt töötavaid pasunakoore koos, kuid säält ei suuda me välja lugeda üksikute kooride puudusi. Kui võtta keskmiselt puudused nende kooride juures, mis 1929. aastal instrueeriti, siis peab nimetama esimeses järjekorras *nõrka koorijuhtide ettevalmistust*. Harva juhtub nõrka pasunakoori hää juhiga.

Paljudel koorijuhtidel ongi teoreetilisi teadmisi, kuid nad ei oska neid kasutada küllalt otstarbekalt koori väljaõpetamises. Küllalt suurt rõhku peak- sid juhid panema koori *koosseisule*. Paljudes kooses on üksikul pillidel neli kuni viis mängijat, kuna mõned hädatarvilised hääled puuduvad täiesti. Sää- rase puuduliku koosseisuga koorid ei saa kunagi ette kanda ühtki muusikapala korralikult. Kui koosseisu kindlaksmääramine tekitab juhile raskusi, siis võib suusõnal või kirjateel pöörduda Lauljate Liidule, kust hääleleel tasuta antakse igasugu näpunäiteid.

Suur tähelepanu tuleb pöörda ka *pillide häälestusele*. Kui kooris on mitme vabriku pillid, mille häälestusvahe tunduvalt suur, siis tuleb paratama- tult pöörduda meistrile, kes võimaluse korral häälestab terve orkestri riistad. Kõige rohkem tuleb vahesid just puu- ja vaskpillide häälestamises, mis ka osaliselt tingitud klarineti halbade keeltest ja mängija nõrkadest huultest. Koorijuhtidel tuleb alati seda arvestada, et üks pill, mis kooris ei ole korrali- kult teistega häälestatud, võib rikkuda kogu ettekande, olgugi see hästi kätte õpitud.

Palju vigu tehakse ka õpitavate *palade valimisel*. Iga õppimisele võetud mängupala peab olema koorile täiesti jõukohane. Ühtlasi peab koorijuht põhja- likult tundma õpitavat pala. Koorijuht peab läbi vaatama kõik üksikud hää- led, mille järele teeb vastavad märkmed oma nooti või peab need meeles, siis tuleb tal mõttes *põhjalikult läbi töötada*, kuidas iga pill oma osa peab mängima, ja jõudma selgusele, kuidas kogu pala kõlaks äraõpituna.

On vastavad ettevalmistused tehtud, siis on soovitav mängijaile hääled kätte anda äraõppimiseks, ühtlasi peab ka koorijuht *igale mängijale andma seletuse, kuidas tuleb mängida* (näit. teatud kohti rõhutades, teravasti jne.). On osad üksikult kätte õpitud, siis tuleks nad *läbi harjutada iga pillirühmaga eraldi* ning siis alles asuda *kokkumängule*. Säärase õppeviisiga võib nõr- gemgi koor hästi kätte õppida jõukohased palad.

Suur tähelepanu tuleb veel pühendada *pillide korrashoiule*. Koorides leidub palju pille, mille ventiilid ehk pumbad ei liigu, vahest läheb pool harjutusaega mängijal kaduma pilli parandamisega. See on täiesti lubamatu näht, mis otsekohe tuleb kõrvaldada. Ka parim mängija ei suuda korratult töötavate ventiilidega pillil midagi mängida.

Ülalpoolnimetatud näpunäiteid tähele pannes võiks mõnigi koor üld- laulupeoni teha märgatavaid edusamme.

Muusika- literatuur

TALLINNA MEESTELAULU SELTSI „LAULUDE KOGU“

T. VETIK

G. Pihlaka kirjastus 1923.—1927. a. Vihud 2—14.

Kui ühes eelmises artiklis („Muusikaleht“ nr. 12, 1930) mainisin, et meil praegu puuduvad ideelised muusika-ärimehed, siis siin hääleleel kriipsutan alla seda, et sarnaseid mehi on meil olnud varem. Üks sarnaseid mehi oli omal-ajal kahtlemata ärimees G. Pihlakas, kes suurema summa (üks miljon eesti marka) annetas konservatooriumi maja ehitamiseks. Ka kõne-all olevad meeskoori-noodid on ilmund tema kirjastusel. Viie aasta jooksul on ta kuul ilmund tähelepandav arv (13) meeskoori-laulude vihke, nime all „Tallinna Meestelaulu Seltsi laulude kogu“, toimetatud T. M. S-i poolt. Kogus on leidnud aset suur osa T. M. S-i poolt selle aja jooksul õpitud ning kontsertidel ettekantud laule; pääle-selle ka veel muid. Kogu sisaldab 78 laulu väga mitme maa heliloojailt. Sellest arvust on eesti heliloojate töid 24 laulu.

Eesti heliloojaist on esitatud suurima laulude arvuga K. Tüürnpu. Tema 8 laulust on ses kogus mõned esmakordselt, mõned samal ajal kogus „Tüürnpu' meeskoorid“ ja osa varem muus vanemais kogudes.

Kui hinnata lühidalt neid laule, siis pean paremaiks ning tüsedamaiks lauludeks „Talvist õhtut“ (vihk VIII) ning „Kevade tunnet“ (v. IX). Neis kahes laulus on tabatud hää meeleolu ning nende kompositsioon on stiilikindel. „Ei mul ole isamaja“ (IV) lõpp rikub laulu stiiliühtluse ja „Lootuse“ (X) teist osa (A-duur) pean ebaõnnestunuks, kuna see tundub kunstlikult tehtuna ja selle tagajärjel sisult tühjana. Teised tema laulud ses kogus on kas vähema preentsiooniga või varem põlve loomisjärgust, nii kui „Lauluke“, „Koduigatsus“, „Lahkudes“ jne.

A. Kapi kolmest laulust (vihk II): „Püha paik“, „Igatsus“ ja „Tõotus“ (kõik P. Grünfeldi sõnadele), on parim esimene. Sää on meisterlikult tabatud see poeetiline meeleolu oma kõrgete ning sügavate akkordide salapärase ning tumedate püha paiga võlvialuseiga. Muusika on hääs sidemes P. Grünfeldi kallimeelsete ning nukrate sõnadega. Ja nii esineb „Püha paik“ meie meeskoori literatuuris ühe tüsedama palana.

Pääle nende autorite esinevad üksikute lauludega veel M. Herman, J. Kappel, J. Simm, Otto Herman ja mõned nooremad.

Võõraist autoreist on esikohal Soome 20 lauluga. On esitatud soome parimad helimeistrid, nii kui Toivo Kuula, S. Palmgren, J. Sibelius, A. Törnudd j. t. Kahtlemata on see suuri hüvesid, et just võõrastest on esmajoones noodi toimetajate silmi hakanud meie hõimlased. Ja nii on meil kirjastatud suur hulk soome parimat meeskoori-literatuuri eliiti. Nii esineb T. Kuula' kuulus „Nuiameeste marss“ (IV), huvitav humoresk „Kill, koll, koda“ (VIII), sügavisulisel „Õhtu pilved“ (VII) ja „Õhtu tunne“ (V). S. Palmgren'ilt on samuti esimese järgu laulud, nii kui „Mäevaimude laul“ (X), „Tule unekene“ (VIII), „Kõigu kaisel“ (V), „Miilipõletaja“, „Joomalaul“ (IV) ja „Kiigulaul“ (XI), J. Sibelius'elt on suureväärtslik „Mu südame laul“ (III) ja A. Törnudd'ilt huvitav ning omapärane „Lausumine“ (V).

Teiste maade heliloojaist on mainimisväärts sakslane Hugo Kawn oma kahe lauluga „Täheöö“ (VIII) ja „Majake“ (IX), millest eriti „Täheöö“ ilmutab helilooja meistrivõimeid. Cehhi lauludest (neli laulu) oleks parimaid J. Foerster'i „Põlluteel“ (XII).

Suurimaid töid ses kogus on *F. Hegar'i* kuulus „Vaimutund Tydalis“ (Totenvolk, VI).

Loeskeldud laulud kuuluvad kõik meeskoori-literatuuri kõrgemasse klassi ning neid võivad laulda vaid tugevate võimetega ning arenend meeskoorid.

Kogus leidub aga ka terve rida keskmist materjali, mis jõukohane vähe-
maile meeskooridele, ning isegi rohkesti väheväärtuslikke laule, mille avalda-
mine meie oludes on väga vaieldav. Mainin vaid mõnd nime: nii Klughardt,
Kremser, V. Herrmann, Wendel j. a., samuti mitmesugused rahvalaulud, kas
Baadenist või mujalt.

Kasutan siin juhust ka mainida sarnast asjaolu, mis puutub tõlkinisse.
Nii on V. Herrmann'i laul tõlgitud nimega „Endla järve kaldal“. Arvan et siin
on tegemist küll eksitusega. Meie-ajal ei tohiks enam tarvitada sarnast ärka-
misaeget hädavõtet, kus võeti võõras isamaine laul ning tõlgiti „Deutschland“
Eestimaaks. Nii haavab sagedasti kui soomlaste nii meie enesetunnet, kui
Paciua'se „Suomen laulu“ tõlgitakse meil „Eesti lauluks“ või Sibeliu'se „Isa-
maast“ „Elaköön Suomi“ — „Elagu Eestiks“.

Kokkuvõte: G. Pihlaka kirjastusel ilmud „Meeskoori laulude kogu“
hüveks on nimetamisväärt arv kõrgeväärtuslikku meeskoori-literatuuri välis-
mailt; puuduseks aga see, et meie nii ebasoodsais kirjastus-oludes nii vähe on
pandud rõhku algupärasele loomingle.

T. M. S-i oma kirjastus: vihud 1., 14. ja 15.

T. M. S. oma kulul algas nende vihkude väljaandmist 1923. a. Vahepääl,
nagu nägime, kirjastas G. Pihlakas, II—XIV ning siis jätkas 14. numbrist
pääle jälle T. M. S. 1929. a. Nii on T. M. S. ise kirjastand seni 3 vihku.

I vihk sisaldab, pääle hünni, „Elagu“ ja T. M. S-i motto, meie vanameist-
rite *F. Saebelmann'i*, *K. A. Herman'i* ja *A. Thomson'i* laule ja „Süda tuksu“
(harmoniseerija nimi puudub). Kuna need ju ammu tuntud ja sageli lauldud
laulud, siis pole siin põhjust pikemalt peatuda.

Viimased kaks vihku sisaldavad juba terveni eesti autorite töid.

Vihus on enamik laule ilmud esmakordselt, ning silmapaistvamaid on
E. Aav'a ruttavas rütmis rõkkav „Sõjalaul“, unistav „Oma saar“ ja *A. Kapi*
„Mu süda“. *A. Kapi* „Mu süda“ (originaal segakooris) meeskoorile kõlab
huvitavamalt kui segakoorile. Siin on originaalist meeskoorile ümbersäädmisel
laul aina võitnud ning saand tüsedaks meeskoori palaks.

Pääle nende sisaldab vihk veel *J. Simm'i* „Aimduse“, *A. Kapi* „Ta otsib
sind“ ja *Türnpu'* vana „Eesti laulu“.

Vihk XVI sisaldab 5 laulu, millest silmapaistvalt hää on *R. Päts'u* rah-
vatoonis kirjutatud „Sarvelaul“. *R. Kull'ilt* on ses vihus „Laulumeeste
marss“, pühendatud T. M. S-le lipulauluks.

Ka vähemaile ning vähemavõimelisile meeskooridele leidub siin laule, nii
kui „Tervitus“ *L. Prommik'u* harmoniseeritult, *E. Võrgu* „Isamaa laul“ ja
J. Kappel'i vana „Oleksin laululind“.

□

T. M. S-i laulude-koguga on meie kehv meeskoori-literatuur rikastund nii
mõneski suhtes. Kui see suund, mis praegu sääl näib olevat esile tungind,
nimelt: kirjastada algupärasest muusikat, jätkub, siis võime seda südamest
tervitada. Kui soomlased, kelle kirjastusolud märksa lahedamad, eeskätt kir-
jastavad oma muusikat ja alles siis muu-seas ka väkese protsendi võõrast, siis
meil on see seni olnud just vastupidi. Soome meeskoorikogus „Laulu Miesten
Lauluja“, mis sisaldab 180 laulu, leidub vaevalt paarkümmend võõrast tööd;
meeskoorikogus „Karjalan Laulu“, mis sisaldab 58 laulu, leidub ka paar võõ-
rast, kuid needki soome rootslasilt; kogus „Suomalaisia Ylioppilas Lauluja“,
mis ilmud mitmes suures raamatus, ei leidu ühtki võõrast, samuti soome
suured rahvakoorige kogud (nii sega- kui meeskoorige) „Kansanvalitsusseuran
Nuottivarasto“ koosnevad eeskätt oma heliloojate töist.

Nii on see ka täiesti mõistetav, kui Soomes leidub praegu rikkalikult
kooriliteratuuri: on olnud nõudmisi, on olnud tarvidus, on rohkesti kirjastatud
ning seega tarvitajaskonnale kättesaadavaks tehtud. Ja kui meie teame, et

soomlased väga vähe kasutavad võõrast koori-muusikat, siis üheks mõjuvaks põhjuseks on see, et neil pole lihtsalt tarvidust võõra järele: oma on küllalt, — ja hääd! Ja Soome heliloojad on õnnelikud, et nad saavad olla kasulikud oma rahvale!

Püüdkem meiega sinna poole!

Lisan lõpuks omapoolt T. M. S-i laulude-kogu toimetuse suhtes mõne tagasihoidliku soovi, mida toimetajad ehk võtaksid kaalumisele: 1) kirjastada ainult algupärast ja eeskätt uut (mis osalt juba teostund), 2) anda välja erivihke: a) suuremate ning b) vähemate kooride jaoks (viimaste laulude järele on ka tarvidus suur, kui tahame uuesti laiemalt elustada meeskoori-laulu, mis vahepeäl vaibund) ning, lõppeks: 3) kirjastada erivihke üksikute heliloojate töist.

Kui T. M. S. märgitud suunas kirjastab edasi, siis teeb ta sellega suure muusikakultuuritöö, ja T. M. S-i laulude-kogu võiks kujuneda fundamentaal-seks oma alal.

Jean Sibelius „Snöfrid“

Improvvisatsioon segakoorile, melodraamale ja orkestrile. Op. 29. Klaveri-sobitus. W. Hansen-Edition, Kopenhagen.

Sibelius'e kunst on soome rahva hinge muusikaline väljendus. Nii seegi teos — tõsine, mehine ning jõuline. Tast hoovab terveid tundeid ja suu-rust. Temas on ürgjõulist müstikat ja selle kontrastiks peent põhjamaist lüürikat ning õrna soojust. Sää-l ka-jastub lõpmatuid aja ja ruumi kau-gusi, kust kerkib tormavaid võitlusi ja edasirühkimist. Siis kuuleme intiimset sosinat, lepitavat häält, mis

paisub otse kirglikuks lauluks — jää truuks oma noorpõlve unistustele — ja suure tõusuga lõpetab selle kauni teose — tolle õilsa, hõberüüli-se muu-sika, mille Sibelius kirjutas V. Rydberg'i luulele ja milline heliteos kuulub ta varajasemate hulka, ent ilmud on vaid möödud aastal. See on väärikas pala kooridele. Võtku meie koorid ta oma repertuaari!

Riho Päts.

Hesse' „Musiker-Kalender“ 1931

On 53. aasta, kus muusikamaailmast huvitatu võib meeleldi nentida selle rahvusvaheliselt tuntud muusikalise informatsiooni-käsiraamatu ilmumist ta järjekindla täienemisega. Aastate jooksul on suutnud selle toimetus oma tööd nii organiseerida, et nüüd, vii-mases väljaandes, on loodud ühendus juba peaaegu kõigi riikidega, kus muu-sikaelu avaldub nii või teisiti. Rääki-mata kõigi Euroopa riikide muusika-asutiste, -ajakirjanduse, -arvustajate, -raamatukogude, -kirjastusaride, -in-strumendivabrikute, -seltside, -õppeasu-tiste, -kooride, -orkestrite, kontsertdi-rektsoonide, ooperiteaatrite, kontsert-saalide, kontserteerivate kunstnike ja muusikute aadressidest ning teateist, mida see raamat sisaldab, on tas juba võrdlemisi laialdasi teateid ka Ameerika Ühendriigist ja Lõuna-Ameerikast, isegi Palestiinast ja Türgist. Üldse on raamatus teateid ligi 600 mitmesugu-sest linnast. Baltimaist puudub vaid Eesti, mida tuleb kirjutada muidugi

meie oma inimeste passiivsuse arvele, kuna teateid sooviti möödud aastal siitki, ent „Muusikalehes“ avaldatud vastavale kuulutusele ei võtnud asja-osalised reageerida. Kui Soome nii Läti ja Leedu on selles käsiraamatus esitatud kõigi oma muusikaasutisiga ja muusikute aadressidega. Kõik see materjal on korraldatud kogus, mis koosneb kolmest raamatust 2200 lk-ga (I — Saksamaa, II — Välis-maad, III — Kalendaarium), nii et igasugused teated on kergesti kätte-saadavad. Vaatamata sellele, et teat-ed näit. kontserteerivate kunstnike kohta on märgitud iga riigi või linna kohta eriti, esinevad samad teated veel teiskordselt, kus nad rühmitatud oma-korda iga eriala järele — tähestiku järjekorras. See on raamat, mis on vajaline igale muusikule, kes välismaa-ilmaga kuidagi peab ühendust ja va-jab vastavaid teateid. Ei kuskilt saa neid hõlpsamini.

Riho Päts.

MUUSIKA UUTE PROBLEEMIDE LÄVEL

Theremin'i sfääride-muusika; hellertion — uus elektro-akustiline muusika-instrument

Dipl. ins. K. ANTON

Viimaste aastate vältel on tehtud palju katseid, rakendada muusika teenistusse elektergi. Juba aastakümne eest hakkas töötama sel alal, ja vist küll pioneerina, ameeriklane Lee de Forest, et lahendada „elektrilise muusika probleemi“. Tallinlasigi üllatas aastat paar tagasi oma „sfääride-muusikaga“ dipl. ins. ja muusik prof. Leo Theremin. Ta võis kanda ette muusikapalu, mis kirjutatud ühe, kahe või nelja instrumendi jaoks, tähendab soolotükke, duette, isegi kvartette, ilma et oleks kasutatud seks ühtki muusikariista. *Energia allika*, — mida muidu harilikult tekitab mängija ise: klaveriklahvidele löömise, poogna tõmbamisega keelte üle või puhumisega flöödisse, — tekitab tema etendusil *elektrivool*, akumulaatorite ja anoodide patarei. Need mõlemad vooluallikad kahe väikese saatelambi (nagu neid tarvitatakse ringhäälingus) abil toidavad kaht elektrilist võnkeringi, mis tekitavad ja saadavad välja elektrilisi võnkeid (eetrlaineid) mitmesuguseis lainete-pikkusis. Üks võnkering saadab näiteks välja laineid 500.000 võnkumisega sekundis, teine näiteks 480.000 võnkumisega. Kui mõlemad võnkeringid interfereeruvad, võivad tekkida võnked = 20.000 sekundis, s. t. võnked, mis oma sageduselt langevad *kuuldavate võnkumiste* piirkonda. Kui need elektrilised võnkumised muuta ümber akustiliseks, nagu näiteks see sünnib telefonis või häälekõvendajas, siis võib neid kuulda helidena.

Prof. Theremin'i n.-n. „lisa-mahtuvuse“ abil võib ühe või teise, resp. koguni mõlema võnkeringi *võnkumiste arvu vähendada* või *suurendada*. See sünnib järgmiselt: üks võnkering omab varrasantenni, nagu näidatud pildil 1; teine võnkering — metallaasa ehk -ilmuse kuju. Mahtuvuse muutus, s. t. elektriliste lainete võnkumise arvu muutus sünnib lihtsalt ühe käe lähendamise või eemaldamisega varrasantennile ja teise käe pistmisega silmusesse. „Mängija“ käsi on teatud määral võnkeringist tekkiva lainete-voolu takistaja, segaja, — sest maaga ühenduses olev inimkeha juhtivus tekitab võngete arvu muutust ja takistust. On aga näiteks mängijal jalas isoleerivad kummikingad, siis ei võt üldse sündida mingit efekti.

Mängija kunst seisab nüüd selles, et meisterdada laineid. Nagu klaverimängija käed libisevad klahvidel edas-tagasi, liiguvad prof. Theremin'i käedki õhus, ruumis edasi-tagasi, ilma antenni puudutamata, varieerides heli kõrgust ja heli tugevust. Üks käsi, varrasantenni vastas, reguleerib *heli kõrgust*, teine käsi, silmuse läheduses, muudab *heli tugevust* ja *kõla värvingut*.

Helikõla võis moodustada prof. Theremin nüüd kas klaveri, trompeti, orelit jne. tõugu samuti käeliigutisuga. Ligindas ta näiteks käe aeglaselt, sai kuulaja mulje poogen-muusikariistast; ligindas ta või eemaldas käe järsuliste tõugetega, saadi mulje, nagu mängitaks klaveril staccato. *Kõlavärvi* muutmise-ga võib muuta sumbutatud keelpilli tooni puhkpilli heliks. Lühidalt, mängija modulatsioonivõime suudab tuua esile sellest mänguriistast lugematuid kõla-efekte.

Iga hääle jaoks on nõuetav eriline aparaat. Kui tarvis mängida duetti, on vaja seks kaht mängijat, iga mängija oma aparaadi ette; kvarteti jaoks on tarvis 4 aparaati 4 mängijaga; tähendab, täpsalt nagu orkestris. Akustilised võnked kantakse üle häälekõvendajasse või valjulthüüdjasse, mida samuti näeme pildil (1) musta kolmnurgana. Selle muusika mulje kohta kirjutas omal-ajal Dresdeni „Musikalische Umschau“: „... etendusele järgnevad prof. Theremin'i improvisatsioonid kütkestasid väga kogu auditooriumi; paljud, väga paljud muusikaasjatundjad, nii mõnigi hallpää kuulasil päält suurima tähelepanuga ja tõsidusega, kui lõpuks leiutaja Mihael Glinka' duetiga veel kord tõendas selle uue imepilli muusikavõimet.“

Leiutaja ise, prof. Theremin, annab samas ajakirjas järgmise seletuse oma leiduse kohta: „Ülesanne jaguneb kahte olulisse ossa, nimelt: 1) teatud mänguriista omaduste saavutamine, nagu näiteks heli kõrgus, heli tugevus, kõlavärv, heli iseloom jne., ja 2) teede ja viiside leiutamine selle materjali võimalikult laiaulatuslikuks ärakasutamiseks, resp. kunstniku või komponisti individuaalne loomingu-võime. Juba vanast ajast saadik tähendab „märguandmine käega“ võimu sümbolit, täiuslikku valitsemist, ja mulle näib, et helide allaheitmine käte vabadele liigutustele ruumis on too täiuslikem küsimuse lahendus, mis võib olla teostatud nüüdisaja teaduse seisukorra juures.

Vahelduva voolu abiksvõtmisega võib väga kergesti saavutada mitmekesiseimate kõrgustega toone. Helide tekitamine näiteks harilike raadiolampide abil kindlustab terve kuuldava skaala ulatuse. Tooni kõrguse reguleerimiseks vabade liigutuste teel olen võtnud abiks elektrit juhtivate kehade mõju, mis võivad saata välja elektromagnetilisi laineid. Vertikaalne metallvarras aparadi küljes on niisugune antenn. Aparadi sisselülitamisel tekivad varda läheduses teatud pikkusega ja sagedusega elektromagnetilised lained. Käe, — mis on elektrit juhtiv keha, — liigutus muudab elektromagnetilise välja seisukorda antenni ümber, muudab ta mahtuvust ja mõjub sel viisil vahelduv-voolu sagedusele, mida (voolu) saadab välja aparaat. Sedaviisi tekib ruumis, mis ümbriseb antenni, nõnda-õelda omalaadi „*mügematu haardepide ehk kael*“; ja sarnaselt nagu čello juures sõrme, mis muljub keelele, ligindamine roobi poole kutsub esile tooni kõrgendamise, tõuseb siingi toon kõrgemale vastavalt sõrme ligindamisel antennile. Võrdset heli kõrguse reguleerimisele võib muuta ka *heli tugevust*. Käe töstmine kõrgemale väikest antenni toob heli kõvendamise, käe allalaskmine heli nõrgenemise — kuni selle täielise kadumiseni. Tooni kõrguse reguleerimisel võib kutsuda ruumis esile vibreerimise vastava vibreeriva käeliigutusega.“

Prof. Theremin on teostand ka veel ühe teise *uue* idee, mida näeme pildil 2, nimelt *elektrilise harmooniumi*. Harilik harmoonium koosneb õhuviledest, ja õhuvool tekib lõõtsade tallamisega. Theremin'i instrumendi juures sünnib toon sarnaselt eelmisele, ülaltoodud kirjeldusele kahe võnkeringi läbi, mis muudetakse ümber akustilisteks võngeteks. Kõnesoleval muusikariistal näeme suurt arvu pöördkondensaatore, mida võib võrrelda mitmesuguste oreliregistritega, — nõopidega, mille tõmbamisega võib moodustada heli tugevuse, kõla värvi ja instrumendi liigi (pasun, flööt, oboe jne.).

Ergutatuna Theremin'i ettekandeist, otsustas Frankfurdi pianist Bruno Helberger üllatada elektrilist kõlamaailma lihtsa, kui kõrgeimaid nõudeid rahuldava instrumendi ehitamisega. See muusikariist pidi olema *paljuhääleline*, ta pidi sisaldama *kõik kõrvaga kuuldavad vahetoonid*. Iga toon pidi *kõlama ükskõik kui pikalt* tahes ja tooni kõrguse, tooni tugevuse ja hõljuvuse suhtes — olenematult teistest häälestest — mõjutav üheainsa sõrmeaga.

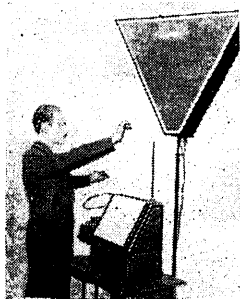
Edasi pidi instrument olema kõigepäält mitte selleks, et järele aimata ja asendada toonis tänapäeval kõrgeima täiuseni väljaarenend muusikariistu, nagu viiul, flööt jne.; sest see tähendaks musikaalses mõttes mitte edu-, vaid tagasimmu. Instrument pidi, seda enam, omama oma tooni- ja kõlakujundi; ta pidi olema muusikariist, mis viib musikaalsele muinasmaale.

Koos töötades insener dr. Lertes'iga leidis Helberger temas elektrotehnilise kaasabi. Üldisile, enam kui kolm aastat kestvale katseile tugedes konstruus Lertes Helberger'i idee teostamiseks tarvilised abinõud. Nüüdse, kergestimängitava neljahäälelise instrumendi kuju võimaldati kõigepäält seeläbi, et Lertes'il läks korda mängida n.-n. „takistusel“. Mõlema leiutaja nimede järgi nõnda loodud puht-elektro-akustiline muusikariist nimetati „hellertion'iks“.

Et instrumendi konstruktsioonile algusest päale oli aluseks *paljuhäälsuse* idee, ei võind võtta arvesse säärast elektrilist ehitusviisi, nagu seda näiteks tarvitas Theremin. Theremin'i mänguriistal võib mängida nimelt *üks* isik ja ainult *ühehääleliselt*. Tema „elektriline kapell“ peaks koosnema seejärgi nii paljudest isikuist, kuipalju hääli peaks edasi antama. Vastandiks sellele nõuti siin, et *üheainsa sõrmeaga* ühel ja samal ajal võiks muuta kui *tooni kõrgust* nii ka *tooni tugevust*, nii et käesoleval juhul, vastavalt mõlema käe sõrmede arvule, võiks teostuda üheainsa isiku poolt üheaegne kühnehääleline mäng.

Seepärast pidi põhimõtteliselt võtma arvesse ainult niisuguse konstrukt-siooni, mille juures sõrme liigutamisel horisontaalses suunas tooni kõrgus ja liigutamisel vertikaalses suunas kõla tugevus end laseksid muuta. Pärast paljusid konstruktisioone ja ümberehitusi, mis aga kõik ikka lõplikult ei rahuldand leidurit ega võimaldand talle virtuooslikku mängu, leidis Lertes probleemi elegantse lahenduse säädises, mis kujutatud skemaatilisel joon. 1 — ühehäälelise mänguriista jaoks. Joonistuse vasakul pool on näidatud *helitekitaja*, mis koosneb harilikust elektroonlambist või elektroontorust (B) ja poolide süsteemist — transformaatorist (Tr). Lamp ja transformaator on lülitatud selliselt, et nad sarnaselt ringhäälingu *saatjale* tekitavad *elektrilisi võnkeid*. Sellal kui nüüd ringhäälingus elektriliste võngete sagedus on mitmeid sadu-tuhandeid võnkeid sekundis (hertze), on hellertioni juures konstruitud võnkering selliselt, et võngete arv võib olla 16 kuni 3000 hertzi sekundis, seega asub toonide kuuldas ulatuses. Nii viisi on võimalik *puht-elektriliselt* tekitada mis tahes tooni. Tooni kõrguse muutmine sünnib käesoleval juhul seeläbi, et elektroonlambi võnkeringis asub puust varrel mähitud takistus (W), mille pääl

(Pilt 1)

(Pilt 2)

(Pilt 3)

Elektri-muusika prof. The-
remin'i põhimõtteil (joon. 1)

(Pilt 1): Prof. Thering mängib oma elektrilainete aparaadil. Mängimine sünnib käte liigutamisel ruumis, kusjuures käed lähenevad, resp. eemalduvad varda- ja silmusekujulistele antennidele. Paremal pool ülal on valjuhääldaja ettekannete jaoks suures ruumis.

(Pilt 2): Elektriline harmoonium. Mitmesuguste pöördkondensaatrite keeramisega võib valida helide tugevuse ja kõlavärv, samuti ka muusikariista liigi.

(Pilt 3): Hellertioni letutajad. B. Helberger mängib neljahäälelisel hellertionil. — Tagaplaanil dr. P. Lertes.

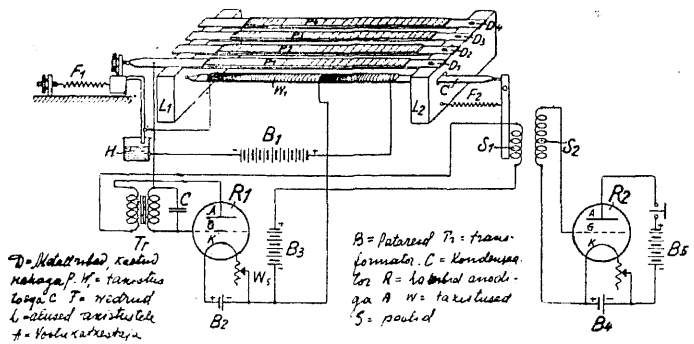
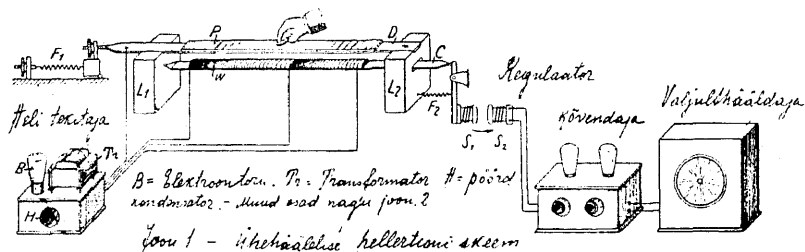
on tõmmatud horisontaalses suunas metallriba (D); see riba omab nahkkatte (P). Kui suruda seda metallriba sõrmega *allapoole*, kuni kokkupuutumiseni takistusega, siis lülitatakse sisse elektroonlambi võnkering ja tekib teatud, täiesti kindel toon. See toon muutub oma kõrguses selle järgi, kas metall-riba vajutada vasakul-, keskel või paremal-pool, sest igal üksikul juhul lüli-tatakse sisse ikka teine takistuse osa. Säädis on ehitatud sedaviisi, et metall-riba vajutada vasakul-, keskel või paremal-pool, sest igal üksikul juhul lüli-üllatav, et sedaviisi läks korda muuta pooltoone seespool 4—5 oktaavi ula-tust. Skeemi metallriba vaadeldes on näha, et on võimalik, — sarnaselt viiu-lile, meie tänapäevasest kaheteistkümnetoonilisest süsteemist kõrgemal seis-tes, — saavutada *iga vahetooni*.

Mängutakistus (W) on mähitud poolümmargusele puuvarrele, et saada võimalikult punktisarnane kokkupuutumine metallriba ja takistuse vahel. Et metallribal ja takistusel üksikud toonid asetuksid võrdsete intervallide vahe-des, võib takistust puuvarrele mähkida mitte ühetaoliselt, vaid mähkimist peab teostama, vastavalt elektroonlambi iseloomule, umbes sedaviisi, nagu see näida-tud joon. 1. Nagu edasi nähtub samast joonisest (1), on takistus (W) pai-gutatud vedrutavalt. Algusega (C) on ühendatud kang, mis kannab pooli (S₁), mis asub helitekitaja anoodi ringis. Vedru F₂ on seks, et hoida pingul kogu süsteemi. Poolile (S₁) vastu on ehitatud pool (S₂), mis viib kõvendaja juurde,

mis ühenduses valjuhääldajaga. Kui nüüd takistust (W) suruda sõrmega enam või vähem kõvasti allapoole, siis läheneb pool (S_1) enam või vähem poolile (S_2), nii et energiat enam või vähem helitekitajast kandub üle kõvendajale, ja seega valjuhääldaja poolt jälle üleantud toonide kõla tugevus peab muutuma.

On, tähendab, võimalik muuta soovitavais piires üheainsa sõrmega selle nihutamise läbi metallribal horisontaalses suunas tooni kõrgust ja vajutamise läbi takistuse vertikaalses suunas kõla tugevust.

Kui vastavalt joon. 2-le säada teineteise kõrvale mitu metallriba D_1, D_2 jne. vastavate takistustega ja helitekitajatega, siis saavutatakse paljuhääleline aparaat ja muusikainstrument, mida võib mängida ühe isiku poolt. Joon. 2. on kujutatud neljahääleline instrument, mida võib mängida kas eraldi, omaette või koos mõne teise muusikariistaga.

Mitmehäälelise hellertioni skeem (joon. 2)

Elektriliselt tekitatud tooni kõlavärvi varieerimise läbi on alati võimalik nõnda-öelda järele aimata kõlaliselt iga instrumenti, nagu flööti, čellot, orelit, löötsapilli jne. On koguni võimalik ühe isiku poolt ühel ja samal ajal mängida mitmeil kõlaliselt üksteisest erinevail mänguriistul, nagu viiul, trompet jne., iga soovitava hääletugevuses. — See asjaolu ei pea siiski aga olema mänguriista päädotstarve. Et see, nagu mainitud ülalpool, võimaldab igasugust tooni tekitamist, peab ta seda enam saama muusikariistaks uue, veel loodava plastiliselt-värvilise vahetooni-muusika jaoks. Hellertioni abil on edasi kerge asi tekitada ka mürasid, nagu tänavate lärm, sireenide ulumine, masinate töötamine jne. Ka filmimuusikana pakub ta vanade muusikaasjatundjate vaadete järele üllatavaid võimalusi, mis kaugelt ületavad kino-oreli muusika. Rahvamassi erutusel, vabrikumüra võib anda üle filmi saatel seni veel tundmatu reaalsusega, optilisest sfäärist akustilisesse.

Vaatamata juba saavutatud tagajärgedele peab meil muidugi olema selge, et seisame alles arenemise algastmeis ja et palju veel tuleb parandada ja arendada, kuni hellertion virtuoosi käes saab kord selleks, mida ta peab olema, — uue ajajärgu uueks muusikariistaks.

X ÜLDLAULUPEO ETTEVALMISTUSTUND

Raadio-ringhäälingus 15. veebruaril s. a.

(Demonstreeris Tallinna Jaani Oratooriumi koor Enn Võrgu juhatusel)

„Looja vägevus“ — Enn Võrk

Selle laulu iseloom on tõsine, nagu seda isegi ütlevad sõnad. Juhatada tuleb seda laulu kahe pääle, kuid veerandikud noodid tuleks eraldada selgesti, eriti sääl, kus laulda ühel silbil kaks ja enam noote, näit.: esimesel ja teisel taktil j. m.

Laul koosneb mitmest osast, mis tempolt ja iseloomult erinevad. Esimene osa lõpeb neljahäälse koori-osaga „mis kõrge, juur“. Tempo olgu rahulik. Sõnus „suur“ ja „juur“, kus häälerühmil tuleb laulda mitu nooti ühel silbil, tuleks hoiduda hääle libistamisest ühelt noodilt teisele. Võiks tähendada seda, et iga uus noot tuleb laulda teatava rõhuga, mitte venitades.

Laulu teise osa rütm on veidi voolavam, seejuures aga veel mitte rutata. Passide ja hiljem altide sisseastumised „sääl võitnud ja sääl köitnud“, samuti tenorite ja sopraanide sisseastumised tuleb hoolega pidada silmas, et nad oleksid täpsad, kui intonatsioonilt nii rütmilt. Lause osa „kus kõik olid kaotand“ laulda *fortest* alates ja *pianoga* lõpetades, kuid: „kuis kõik olid laotand“ vastu-pidi — *pianost fortresse*. Passide osas „sääl oled sina veel köitnud“, mida nad laulavad koos tenoreiga, tuleks sisseastumisega olla väga ettevaatlik, et algus oleks täppis — tenoriga sekstis, mitte oktaavis. Väga tihti hakkavad nad oma osa pääle madalamalt, nii-ütelda kuulmise järele, nagu seda eriti laulavad sopraanid „sääl oled sina veel võitnud“. Väga hääl on harjutada passidel seda osa sarnaselt: laulda ja rõhutada iga nooti säält alates „ka-o-taand sääl oo“ aitab ja veelkord sedasama — sarnaselt mitu korda. Sopraanide sisseastumine „sääl köitnud“ on alul ka natuke võõras. Neil tuleks jälgida altide osa enne seda ja kõik koos kindlalt alata, küll ta siis hästi jääb meelde.

Laulu kolmas osa juba märgitud sõnaga „elavamalt“. Need naishäälte ja meeshäälte sisseastumised tuleks väga rõhutada (võrdlemisi elavalt), nii-hästi pooled noodid kui veerandikud, eriti aga „kaitsed üht kõrrekest“, samuti „tõstnud orjameest“ rõhutada ja tugevalt välja pidada, et minna üle laulu neljandale osale, mis õieti selle laulu meeleolu kulminatsiooni-tipp — „suur oled sa“ — see on terve laulu sisu ja mõte. Juhatada nelja pääle. Laulda laialt ja väga majesteetlikult ning tugevasti.

Üleminekul viimasele osale, mis sarnane laulu esimesele osale „ja suur ja suur on su rahvas“, teha mõjuv *ritardando*, et jälle juhata kahe pääle, nagu alul. Selles osas erilisi raskusi pole. Kõik tuleb laulda kindlasti ja rõhutada iga silpi, eriti sõna esimest silpi nagu mõistetavalt terve laulu kestvusel. Kogu laul lõpeb vägevate ja laiade akkordidega „Suur oled sa“, mis annab kogu helitööle mõjuva lõpu.

Mis puutub häälikute hääldamisse, siis selle kohta võiks ütelda palju, aga see viiks liig pikale. Tahaksin vaid ütelda nii palju, et eestikeelne „e“, kui ta ei esine sõna alul, on võrdlemisi tumeda kõlaga. Sõna esimesel silbil on „e“ heledam ja kaks „ee’d“ on juba kaunis heleda värviga, eriti sõna alul. Selle vastu aga patustavad enamasti kõik lauljad, niihästi koorilauljad kui solistid. Sõna rõhud on eesti keeles alati sõna esimesel silbil, vaatamata sellele, kas ta laulmisel on madalamal või kõrgemal noodil. Muidugi — erandeid on olemas, kuid need on ainult erijuhtudel.

Enn Võrk.

HELIKUNSTI SIHTKAPITALI VALITSUSE VARAAIT

Kuna siin-sää! on vilksatand nurinaid, et avalikkus pole küllalt hästi informeeritud, millised helitööd on ajajooksul omandand helikunsti sihtkapital, siis soovidele vastu tulles avaldab „Muusikaleht“ käesolevaga oma veergudel nimestiku noist teoseist, mis ostetud sihtkapitali poolt viie aasta jooksul, s. o. 1926—1930, ära märkides ühtlasi ostusummad.

Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali poolt 1926., 1927., 1928., 1929. ja 1930. aastal ostetud helitööde nimestik.

1. Orkestriteosed.

2. Kammermuusika.

	Ostusumma kr.
<i>Aavik, Juhan.</i>	
1. „Oh seda ilu ja õnne“	300.—
2. „Mõista, mõista, õekene“	200.—
<i>Eller, Heino.</i>	
3. Sümf. pilt „Koit“	} 1.250.—
4. „ „ „Videvik“	
5. „ „ „Scherzo“	
6. „ „ „Prelüüd“	
7. „Õõ hüüded“	750.—
8. „Varjus ja päiksepaistel“	600.—
<i>Kapp, Artur.</i>	
9. „Süit“	1.250.—
10. „Don Karlos“, dram. uvert.	650.—
11. „Hauad“, sümf. prelüüd	500.—
<i>Kull, Raimond.</i>	
12. „Kriiüsa lahing“	250.—
<i>Lemba, Artur.</i>	
13. Sümfoonia cis-moll	1.125.—
14. „Pidulik avamäng“	430.—
15. Sümfoonia nr. 2	1.000.—
<i>Läte, Aleksander.</i>	
16. „Kalevala“, uvertüür	330.—
<i>Lüdig, Mikkel.</i>	
17. „Jaaniöö“, sümf. pilt	187.50
18. „Fantaasia“, uvertüür	350.—
<i>Simm, Juhan.</i>	
19. „Chanson triste“	} 200.—
20. „Karjaselaul“	
<i>Tobias, Rudolf.</i>	
21. „Ilmaneitsikene“, ballaad	300.—
22. „Trotz alledem“	130.—
<i>Vedro, Adolf.</i>	
23. „Scherzo“	312.50
24. „Hällilaul“	270.—
25. Lüüriiline pala	250.—
Kokku	10.635.—

	Ostusumma kr.
<i>Eller, Heino.</i>	
1. Keelpillide kvartett	850.—
<i>Kapp, Artur.</i>	
2. Keelpillide kvintett	750.—
<i>Lemba, Artur.</i>	
3. Trio (klav., viiul., tšello)	750.—
<i>Läte, Aleksander.</i>	
4. Keelpillide kvartett f-dur	375.—
<i>Võrk, Enn.</i>	
5. Keelpillide kvartett	210.—
Kokku	2.935.—
3. Kantaadid, ballaadid, teised vokaal-instrumentaalteosed.	
<i>Aavik, Juhan.</i>	
1. „Kodumaa“, kantaat	500.—
<i>Jürgenson, Joh.</i>	
2. „Tõsta ennast kõrgeks, Jehoova“	120.—
3. „Pärast õhtusöömaaega“	400.—
<i>Kapp, Artur.</i>	
4. „Päikesele“, kantaat	320.—
5. „Ärka, rahvas“	300.—
<i>Lemba, Artur.</i>	
6. „Merekuninganna“, kant.	350.—
<i>Lüdig, Mikkel.</i>	
7. „Mälestused“	250.—
<i>Nerep, Verner.</i>	
8. „Laul orjadele“	200.—
Kokku	2.440.—

4. Soololaulud ja duetid — klaveri, oreli või orkestri saatel.	
<i>Aavik, Juhan.</i>	
1. „Oles sina mulle“	} 350.—
2. „Vaene vabاتم. naine“	
3. „Koduigatsus“	
4. „Sööge, langud“	

Jürgenson, Joh. Ostusumma kr.

5. „Isa, ma olen pattu teind“ 60.—
6. Hällilaul „Vaigistus“ . . . 80.—

Kapp, Artur.

7. Vaimulik aaria oreli saat. 150.—

Karafin, A.

8. „Südamekene“ . . . . . }
9. „Ei mina ütle“ . . . . . } 150.—
10. „Lootus“ . . . . . }

Saar, Mart.

11. „Karjapoiss on suur mees“ . . . . . }
12. „Päike ja vari“ . . . . . } *) 500.—
13. „Mai minu marju“ . . . . . }

14. „Ta tuli“ . . . . . }
15. „Oi häbi, hanevaras“ . . . . . }

Tubin, Ed.

16. „Prelüüd“ . . . . . 60.—

17. „Lumehelbeke“ . . . . . 40.—

Vedro, Adolf.

18. „Tähile“ . . . . . 130.—

19. „Metsapiigid“, duett . . . . . 150.—

20. Ballaad „Kalevipojast“ . . . . . 200.—

21. „Ämblik“ . . . . . 100.—

Kokku 1.970.—

5. Klaveriteosed.

Aavik, Juhan.

1. Klaveri-sonaat*) . . . . . 400.—

Lembu, Artur.

2. „Toccata ja fuga“ d-moll*) . . . . . 200.—

3. „Fuga 6 häälele“ c-dur . . . . . 150.—

4. „4 hääleline fuga“ e-dur . . . . . 150.—

5. Klaverikontsert . . . . . 400.—

6. Fantaasia eesti rahva- viis. *) . . . . . 200.—

Padva, Vlad.

7. „Eesti rapsoodia“ . . . . . 150.—

Päts, Riho.

8. Klaverisonaat . . . . . 200.—

9. Süit klav. „Külastseenid“ 350.—

Saar, Mart.

10. Prelüüd*) . . . . . 250.—

11. Prelüüd . . . . . 250.—

12. Prelüüd . . . . . 250.—

13. Prelüüd . . . . . 250.—

Kokku 3.200.—

6. Oreliteosed.

Kapp, Artur.

1. „Koraal-variatsioonid“ . . . . . 350.—

2. Orelisonaat . . . . . 400.—

Süda, Peeter.

3. Fuga f-moll . . . . . 350.—

Kokku 1.100.—

*) Kirjastatud h. sihtkap. poolt.

7. Viiliteosed.

Eller, Heino. Ostusumma kr.

1. „Sonaat“ . . . . . 500.—

Vedro, Adolf.

2. „Tants-fantaasia“ . . . . . 400.—

Kokku 900.—

8. Koorilaulud.

Kapp, Artur.

1. „Tulge, vennad“ . . . . . }
2. „Rändaja“ . . . . . }
3. „Sa oled mu südame suvi“ . . . . . } 150.—

4. „Tuhalabidas lööb takti“ . . . . . }
5. „Vahtijad“ . . . . . }
6. „Kui ma näen“ . . . . . }
7. „See on Eesti laul“ . . . . . }
8. „Öitse, öitse“ . . . . . }
9. „Öö“ . . . . . }

10. „Mitu halba ilma pääl“ . . . . . 200.—

11. „Ringtantsu laul“ . . . . . 200.—

12. „Sirisege, sirbikesed(**)“ . . . . . 200.—

13. „Taaveti laul nr. 121“ . . . . . 200.—

14. „Maga, matsikene“ . . . . . 200.—

15. „Õnnis on inimene“ . . . . . 200.—

16. „Taaveti laul nr. 104“ . . . . . 150.—

17. „Taaveti laul nr. 141“ . . . . . 150.—

Kreek, Cyrillus.

18. „Lööke“ . . . . . 40.—

19. „See on Saaremaa(***)“ . . . . . 50.—

20. „Las kasvame(****)“ . . . . . 80.—

Kokku 1.820.—

9. Puhkpillide-orkestrile.****)

Aavik, Juhan

1. Marss eesti rahvusl. vii- sidest . . . . . 100.—

Herman, Miina.

2. Marss eesti rahvaviisidest 100.—

Kapp, Artur.

3. Langenute mälestuseks . . . . . 200.—

Kirikal, Aleks.

4. Pidulik marss . . . . . 100.—

Kull, Raimond.

5. Popurrii-fantaasia . . . . . 350.—

Tamm, Ed.

6. Avamäng . . . . . 200.—

*) Ilmub X üldp. erisk. noodirm.

***) Ilmus X üldp. üldk. noodirm.

****) Kirjast. h. sihtkapitali poolt.

*****) Pääle Kirikal'i „Piduliku marsi“ kõik puhkp.-orkestri teosed kirjastatud Eesti Lauljate Liidu poolt.

	Ostusumma kr.
<i>Vedro, Adolf.</i>	
7. Rapsodia eesti tantsuviis.	300.—
<i>Virkhaus, A.</i>	
8. Pulmavalss	200.—
	<u>Kokku 1.550.—</u>

10. Õperaamatud. *)

<i>Ramul, Peeter.</i>	
1. Üldised muusikaajaloo põhij.	1.000.—
<i>Vedro, Adolf.</i>	
2. Pilliteaduse ja instrum. õp.	850.—
	<u>Kokku 1.850.—</u>

Kokku omandatud helitöid kr. 23.400 väärtuses.

Heliloojate järgi jaguneb kulutatud summa:

1. Aavik, Juhan	1.850.—
2. Eller, Heino	3.950.—
3. Herman, Miina	100.—
4. Jürgenson, Joh.	660.—
5. Kapp, Artur	5.020.—
6. Kull, Raimond	600.—
7. Karafin, A.	150.—

*) Kirjastatud „Esto-Muusika“ poolt.

	Ostusumma kr.
8. Kreek, Cyrillus	1.500.—
9. Känd, Herm.	40.—
10. Kirikal, Aleks.	100.—
11. Lemba, Artur	4.755.—
12. Läte, Aleksander	705.—
13. Lüdigi, Mihkel	787.50
14. Nerep, Verner	330.—
15. Padva, Vlad.	150.—
16. Päts, Riho	550.—
17. Ramul, Peeter	1.000.—
18. Simm, Juhan	200.—
19. Saar, Mart	1.500.—
20. Süda, Peeter	350.—
21. Tobias, Rudolf	430.—
22. Tubin, Ed.	100.—
23. Tamm, Ed.	200.—
24. Vedro, Adolf	2.962.50
25. Vörk, Enn	210.—
26. Virkhaus, Adalbert	200.—

Kokku 28.400.—

Lõppeks märkigem, et aastate järele on ostetud helitöid järgmiselt:

1926. aastal	9.460.—	kr. eest
1927. "	7.650.—	" "
1928. "	5.500.—	" "
1929. "	5.750.—	" "
1930. "	40.—	" "

Kokku 28.400.— kr. eest

Kangeld juhte

Crescendo!!!

KODUMAA

Arvustusi

TALLINN. Harva meil sünnib suurteoseid. Nüüd, viimasel ajal, siiski näib nii kujunevat, et igal aastal saame kuulda vähemasti ühe sarnase esituse: nii mõni aasta tagasi oli E. Aav'ga ooper „Vikerlased“, siis A. Lemba' „Kalmuneid“, edasi C. Kreegi „Requiem“ ja nüüd ammuoodatud A. Kapi oratoorium „Hiob“. Siis sarnase suurema muusikateose ettekanne on kujunenud meie kunstielus ikka teatud pidupäevaks; seda enam veel nüüd, kude oodatud teos oli helimeistrilt, kes on oma küpsemas loominguvoimes. Isegi valitsuse liikmeid hr. riigivanemaga eesotsas võttis osa nüüdsest esiettekandest ja publik, kes täitis viimse võimaluseni suure „Estoonia“ kontsertsaali, oli tunnustuseks, et meil sarnaseist oma asjust peetakse lugu. See müidugi tiivustab heliloojaid edespidiseiks töiks ja tahaksime loota, et meie muusikaline jõud nii aiva kasvab.

See monumentaalne teos on kirjutatud suurele aparaadile: sega-, mees- ja naiskoorile, solistidele ja mitmesuguseile vokaalansambleile sümfooniaorkestri ja orelil saatel. Nii ta ettekandeks, mis toimus prof. J. Aavik'juhatusel, olid mobiliseeritud meie parimad koorid — Estoonia Muusika-Osakonna segakoor ja Tallinna Mees- ja Naiskoor, mis intensiivse ning innuka töö tagajärjel võrdlemisi lühikese ajaga (1½—2 kuu jooksul) oratooriumi läbitöötades ühes sümfooniaorkestri ja solistidega kontsertpoodiumile asetatuna esinesid kuulajaskonna ees umbes 200-liikmelise ühtesulatatud tegelaskoguna, elustades neid arvutuid noodimärke, mis meister Kapp mõne aasta jooksul pannud paberile.

Nagu teada, selle suurejoonelise teose põhiaineks on pühakirja vanast testamendist tuntud Hiiobi lugu — see dramaatiliseks arenguks lõpmatu häid võimalusi pakkuv legend. Sellele

on A. Kapp oma muusikas leidnud sobiva väljenduse. Kogu teose muusikaline areng keskendub hästileitud, suurejoonelise juhtmotiivi „Õnn sel, kes usub Jumalat“ ümber, mis annabki teosele ta mõtte ja sisu ning kannab kogu teost. Siis terve rida tabavaid muusikalisi momente, nagu hõiskav kiituslaul „Suur oled sa, Jehova“, siis selle vastandina tohtu „Loll usub Jumalat“, või rahaturütmiline, jubedakõlaline Saadan, edasi — Hiiobi sõbrade kaunikõlaline tertsett „Me tuleme sind vaatama“, veel Hiiobi arioso ning lõppeks see laiamõeduline fuuga „Küll väga õnnis — need kõik 1) oma vahelduvalt meeleolult ja 2) oma modulatsioonirikkuse, huvitava kontrapunktikaga, meloodilikkuse ja üldse asjakohase käsitlusega ning kontrasteeringuga suutsid pakkuda mõjuvaid hetki. Veel teiskordseltki seda oratooriumi kuuldes veendusime, et selles teoses avaldub A. Kapi suurejoonelisus, ta sügav religioosne otsekohesim, ta sügav veendusime, et sellega on A. Kapp meie rahvale kinkind väärtusliku heliteose, mis teatud alussambana jääb püsima meie heliloomingusse.

Kui rääkida teose ettekandest, siis — nagu alul tähendasin — tuldi toime selle õppimisega võrdlemisi lühikese ajaga. Kuna ta aga tarvitab suurt ettekande-aparaati, — kõigepeält kaht iseseisvat koori (sega- ja mees-), siis tekib teatud raskusi ta ettevalmistusega ja ettekandega, sest kaasaaitajal kooril on müidugi oma otsekohesed tegevuskavad ja neist eemaletõmbumine teda huvitab vähemal määral. Kuid kõigele vaatamata suutis prof. J. Aavik esitada teose laitmatult. E. M. O. segakoor esines kindlusega ja paistis, et sääl oli tehtud tööd suurima armastuse ja hoolega. Ka T.M.S. meeskoor aitas kaasa niipalju kui ta kasin aeg selleks oli andnud võimalusi. Kuid paiguti jättis ta soovida — nimelt ei valitsend kõik mehed

A. Kapp oma muusikalise perekonnaga

küllalt kindlasti mõningaid kooriosi. Siiski läbi see läks. Kahju ka, et oratooriumi teiskordsel ettekandel meeslauljate arv oli märgatavalt kaahanend. Ometi pakkusid mehedki hääd ja nimelt — see kahekordne meestertsett kõlas vägagi nauditavalt. Solistidest rahuldas K. Viitol Hiiobina ja N. Romanova ta naisena. B. Hansen Saadana osas jäi kuidagi kahvatuks, isegi nigelaks, ning keegi tundmatu Jumala osas retsiteerides tavalise pastorina ei suutnud ka mõjuda suurepäraselt. Suuremat tundeustust väärib prof. J. Aavik'u töö, mis avaldus ennastalgavas usinuses ja asjatundlikkuses ning võimaldas meile selle kapitaalase kunstiteose kuuldavuse.

Ka Tallinna Saksa lauluseltside ühendatud koorid (vist üle 200 liikme) W. Sewigh'i juhatusel töid esiettekandele suurteose. Selleks oli šveitsi helilooja Hermann Sutter'i kiidulaul loodusele „Le laudi“, mis kirjutatud oratooriumi vormis segakoorile, solistidele, poisihäälile, orelile ja orkestrile. Üldse see on kompositsioonilt voolava temaatilise arenguga, tihekoeline, säravkõlane teos ning koorile ta oma hoogsusega on tänuilikuks laulumaterraliks. W. Sewigh'il, kes oli suure hoole ja tähelepanuga töötand selle huvitava teose kallal, läks korda

paiguti saavutada suurt mõju. Solistidena toimusid I. Aav-Loo (sopr.), F. v. Boddien (alt), K. Ots (tenor) ja K. Viitol (pass). Nimetamisväärtne on ka poisskoor, mis kõlas värskealt.

Sümfoonia-kontserte oli möödud kuul kaks. Mõlemad Varssavi operi päädirižendi prof. V. Berdjajev'i juhatusel. Külalisdirižendi kutsumine on mõjund ikka kuidagi elustavalt meie kontserteluse. Nii siingi V. Berdjajev kuulub dirižentide hulka, kes armastavad orkestri kallal viilida, viimistleda ja kel on ka orkestrile midagi pakkuda lisaks oma tugevale temperamendile. Need omadused üheskoos annavad tihtigi häid tulemusi. Neil sümfoonia-kontserdel V. Berdjajev esitas vene muusikat hästi mitmekülgsest. Glasunov'i neljandas sümfoonianias (op. 48) ta väljendas oma ohjeldamatut temperamenti ja kuigi ta Čaikovski' „pateetilises“, seda tervikuna võttes, ei saavutand noid sügavaid tundevärinaid, mida säält alati ootame, siiski ta otse haaras meid sümfoonia kolmandas osas, kus tal läks korda väljendada seda võidukat heroismi harukordse spontaansusega. Oma peent maitset ja tugevat võimet programmi tõlgitsuses ta näitas Rimski-Korsakov'i piltides oop. „Tsaar Saltan“ ja siin esiettekandele toodud groteskses I. Stravinski' „Vüikeses

siidis“. Kuna meie publik esmakord kuulis Stravinski' orkestrimuusikat, siis maksaks peatuda selle huvitava muusiku juures. *Igor Stravinski* on hiilgav meister ja ainulaadne konstruktivist; ta on teravmeelne ning väsimatu leiutaja — peen stiililt, võrratu huumorilt; ta igas oma uues heliteoses lahendab jälle mingi uue kunstilise probleemi; ta partituurid on täis

[Varssavi ooperi peadirigent prof. V. Berdjajev

julgeid ootamatusi ja etteaimamata vaimukaid kombinatsioone. Ta omab võrratut oskust heliliselt aimata järele igasugu reaalelu pilte. See annab talle tänuikumaid võimalusi tegetsemiseks balleti ja pantomiimi piirkonnas, milles ta end rohkesti avaldandki. (Näit. ta kuulus ballett „Petruška“ on ainulaadne oma otse hämmastavalt tõetruu vene „külaprazdniku“ — masljanitsa hellilise kujutlusega kõigi sellesse kuuluvate „horovodidega“, „guljanjetega“ ja tantsudega — sõnaga terves ta laiuses. Ent see kõik on nähtud läbi meistri kunstiliste tõekspidamiste prisma — ja see annabki ta tööle väärtuse.)

Stravinski' muusikale on arvustus sageli suhtund halvakspanevalt. Seda on peetud koguni pariisi moenarruste jäljendamiseks. Kuid viimasel ajal ilmneb kaasaegses muusikas selgesti

Stravinski' mõju, ja see kinnitab vastupidist — mitte Stravinski ei jäljenda, vaid jäljendatakse Stravinski't. Ta on saand kaasaegsete heliloojate eestvedajaks.

Üllatava nähuna leidis isegi meie tavalisi mugavusi otsiva muusikapubliku juures Stravinski' „Väike süit“ ootamata hää vastuvõtu. Need kõverpeeglis nähtud neli tantsu, mis alul kirjutatud kergete klaveripaladena (neljale käele), kuid hiljem heliloojalt nii vaimukalt instrumenteeritud ning kahte süiti järjestatud — need valmistasid publikule päris otsekohest löbu oma originaalse grotesksusega. Kuna need numbrid on kõik äärmiselt miniatüürsed (mida muidugi ei teatud publikus oodata), siis need esimesed — marsš ja valss, millega algas teine pool kontsertkavas — jäid kahjuks kuidagi mõjule pääsmata, kuid neile järgnev polka oma võrratu naljaka hooga ja 'too palaganiline galopp, need kutsusid esile kiiduavalduste tormi, mille oli teenind täielikult V. Berdjajev, kes siin liikus oma n.-ö. parimas ujumisvees. Ta meistrivõimed väljendusid siiski kõige kujunenumalt *Skrjabin'i* sümfoonilises poemis „*Ekstaas*“, mis samuti siin esmakordset leidis esitust. *Skrjabin'i* I ja II sümfooniatid oleme siin kuulnud. Nüüd „*Ekstaas*“ neile lisaks oli jälle sammuks edasi. See haarav heliteos sai teatud kooliks meie orkestrile ja võimaldas talle kaugemale vaadata, üle tavalise künnise astuda ja heliloomingu salakambris, säääl, kus kirglikus pinges sillerdavad helilained, kus kiirgab lõpmatu valgus — säääl kord ringi vaadata. Muidugi, kuna partituuri nõuded siin on meie oludes hii-gelsuured, siis tuli meil leppida teatud määral puuduliku orkestri koosseisuga ja mõninga pillirühma aseainegagi, kuid sellele vaatamata võisime maitsta selle muusika võlu täie söömuga.

Sümfoonia-kontserdi solistina kuulsime koloratuur-sopraani *Therese Reï'd*, kes laulis *Gilda'* aariat oop. „*Rigoletto*“, *Rosinat* „*Sevilla*“ habemeajajast“ ja lisapalaks *Proch'i* variatsioonid. Lauljatar häälekoolis on märgata edu ja ettekandeski küpsust. Ta sai sooja vastuvõtu osaliseks.

Riho Päts.

JGOR STRAVINSKI

TARTU. Naislaulu Selts andis 20. märtsil „Vanemuise“ saalis oma kooriga kontserdi solistide ja keelpillide-orkestri kaastegevusel. Selts tegutseb alles paar aastat, kuid sammub oma teed õige tunduva edu tähe all. Õieti oli see esimene suurem avalik kontsert, sest läind sügisel aset leidnud esinemine kandis rohkem perekonna-õhtu laadi, olles korraldatud koduselt oma alaliste harjutuste ruumides. Kuid juba sel korral näitas üksi solistide valik (viuldaaja *Robert Peenema* ja pianist proua *Peenema-Katzin*), et koorijuhil *E. Oja*’l on tõsi taga luua mitte üksi hääd koori, vaid selle esinemistel hoolitseda tubli eeskavagi eest.

Ka viimane kontsert oli säädnud koori mitte argipäevaste ülesannete ette. *Ippolitov-Ivanov*’i kompositsioonid, samuti melomimika kanti ette orkestri saatel, kus koor ilmutas kindlat sõnakuulmist ja oma juhataja jälgimist, mis muidugi esijoones viimase enese teene.

A-capella-lauludes tundus eriti, et koor vahepääl *häälekultuuri* alal ei ole

olnud õnnelikes kätes: koori hääle kõlavus, kandvus ja selgus olid läind tagasi, võrreldes sügisese esinemisega.

Hästi edasi viind koori on aga juhataja *E. Oja* kooritehniliselt ja muusikaliselt. Kus intonatsioon vahete-vahel jättis soovida, oligi põhjuseks hääle tarvitamise viis. On selge, et nii Lätte „Jõe ääres“ kui ka Saar’e „Tulesüütajale“ oli raske anda esimesele rohkem rahulikku liini ja teisele ümaramat tooni praeguse hääle tarvitamise juures.

Komponistina *E. Oja* avaldas oma „Imetegijaga“ ideid kui ka leidlikkust koorikõlade tarvitamises ja oli ära teenind need rõhked kiiduavaldused, mis talle said osaks.

Pääle proua *L. Tubin’a* ja neiu *O. Tiido*’, kes *Ippolitov-Ivanov*’i „Haldjate tantsus“ laulsid sooloosi, esines iseseisvate paladega *Artur Lemba*, kes kui pianistlikult nii ka muusikaliselt köitis kuulajaid ja viimaste palvele vastu tuli lisapaladega oma enda loomingust eesti rahvaviiside aineil.

Tartu Naislaulu Selts ja ta juhataja *E. Oja* on igatahes teind ilusa alguse oma esimese suurema avaliku esinemisega ja näidand, et siin tõsiselt tahetakse harrastada muusikat.

L. Neuman.

— Ü. E. N. Ü. *Tartu osakond* asutas hiljuti mandoliiniorkestri, kuhu esialgselt on kogunend ligi 20 mängijat. Arvesse võttes noorte elavat huvi orkestri vastu on loota, et orkester järjest suureneb. Orkestri juhtimiseks on oma nõusoleku andnud osakonna koorijuht *R. Ritsing*.

ANTSLA. 8. märtsil andis Võru Meestelaulu Seltsi meeskoor Antslas kontserdi, mis sai sooja vastuvõtu osaliseks, eriti meeldisid laulud *K. Türnpu*’ „Ei mul ole isamaja“, *J. Simm*’i „Oma saar“, *K. Pütsepa* „Mehed“ ja *S. Palmgren*’i „Mäevaimude laul“. Solistidena esinesid laulus *Rätsepp* ja *Kuus*.

NARVA. Pariisi Suure Ooperi primadonna *Xenia Belamas’e* kontsert oli narvalastele huvitavaks uudiseks. Lauljanna tuli Narva päale esinemist meie päälinna, kuid vaatamata häädele arvustustele päälinna lehis Narva publik ei täitnud siiski „Võitleja“ ruume. Neile aga, kes kontser-

dile olid ilmud, pakkus lauljanna kõrget muusikalist naudingut ja kõik võisid kontserdilt lahkuda täielise rahuldustundega.

X. Belmas'el on suur ja tugev hääl, millega võib edukalt esineda suuremaiski ruumes. Laulja hääl on hästi välja arendatud ja kõlab ühtlaselt kui madalais nii ka kõrgeis toonides. Ta valitseb oma hääle üle täieliselt ja võib esineda võrdse eduga kui dramaatiliste nii ka lüüriliste ja koloratuurpaladega. Sarnane mitmekülgsus lauluvõimeis teeb kahtlemata laulja ettekanded huvitavaks ja mitmekesiseks. Kõige selle juures on ta laul väga täppis ega olnud märgata mitte ühtki vääratust intonatsioonis. Veidi segas kuulamist „s“ tähe võõriti hääldamine, mis näib kuuluvat laulja hääldamisorganite iseärasuste hulka.

Laulud olid kavassee võetud enamikus vene heliloojailt ja meeldisid kõik peaaegu ühtviisi. Tundub, et operiaariate ettekandes on lauljanna hästi kodus: ta käsitab neid vabaduse ja kergusega, andes igale lausele kindla iseloomu ta sisu kohaselt. Laulja sai suurte kiiduavalduste osaliseks ja tal tuli mitu pala laulda lisaks.

Saatis lauljat meisterlikult dirigent Aleksander Kitšin.

Ka vaimulik kontsert oli Peetri kirikus. Esinesid Xenia Belmas, vabakunstnik P. Penna ja vene kirikute ühine laulukoor I. Arhangel'ski' juhatusel.

P. Penna' oreli-soolopalad ei äratand erilist tähelepanu, olid võrdlemisi lühikesed ja ilmetud. Lauljanna Belmas kandis ette mõned aariad ja muud laulud hää eduga. Saatjaks oreilil oli välja kuulutatud P. Penna, kuid saatis siiski A. Kitšin, kes Belmas'e kaastegelaseks oli ka teistel kontsertidel.

Huvitavad olid just koori-ettekanded oma puhtkiriklikult laadilt ja ettekande viisilt. Koorilaulude hulgas oli kui lihtvise vanemaist vene kirikulauludest nii ka uuema-aja kompositsioone. Hästi kõlas kooril Veedel'i „patukahetsuse laul“, mis huvitav oma ekstaatiliselt meeoleult. Vastandiks sellele oli Arhangel'ski' laul „Issand, kuule mu palvet“, mis väga eeleegilises meeoleolus kirjutatud. Retškunovi laul „Issand, nüüd lased Sa oma sulast“ kanti ette koori poolt

lauljanna Belmas'e kaastegevusel soolistina. Laul jättis hää mulje.

Rahvast oli kontserdil rohkesti.

J. Välbe.

Narvas kavatseb Tartu üliõpilasest koosnev akadeemiline meeskoor aprilli teisel poolel anda kontserdi. Eeskavas ainult eesti helitööd meeskoorile ja soololaulule.

PÄRNU. Helikunsti Seltsi laulukoor andis poeglaste gümnaasiumi saalis vokaal- ja orkestrikontserdi, millest kahjuks ei olnud võimalik osa võtta. Ettekanded olevat leidnud hää poolehoiu. Koor on esitand hoolega ettevalmistatud Schumanni' „Mustlase elu“ ja muid helitöid.

Suurimaks sündmuseks kujunes kohaliku primadonna F. Hilden'i tuluõhtu. Need on tavalisti ikka olnud hoo- ja tujuküllased. Pr. Hilden on andeline näitleja, tema mängus on palju sädelevust ja ta oskab publikut kõita hetkil, mil osa talle lubab hiilata kogu mängu skaalas. Kahjuks omab aga ta hää vähemaid defekte, mille kõrvaldamine aina suurendaks selle andelise näitleja võluvust.

Külaesimeses esines „Vanemuisest“ Ida Suvorova. Oo — see kelmikas, lõbus daam Tartust omab täiesti esikoha meie subrettide hulgas. Ei saa öelda, et ta oleks silmapaistev laulja, kuid see, kuidas ta laulab, on ilus. Mänguliselt ei saa temaga võistelda ükski meie subrettest, kui lähtume naiivalale. Miks on ta nii tahaplaanile asetatud „Vanemuises“?

Üllatavalt hästi debüteeris selles tühis operetis „Olala“ noor tenor Herman Andreesen. Ta on tõesti noor, kuid sellise laulja peaks saatus kandma teatretresse, kus tal avaneksid suuremad võimalused täienemisele. Olgu „Endla“ koorist, oskas ta oma esimese esinemisega opereti tenorina igati ületada oma teatri esimese tenori.

Sama Andreesen esines ka „seltskonna suursündmusel“ — kristlike noorte naiste peol. Pärnus on hulk daame, kes harrastavad laulusporti. Harva kuuleb neid aga. Sel peol avanes siis osaliselt see võimalus. Õhtu „naelaks“ kujunes pr. Rosenberg'i ja H. Andreesen'i duett. Rõõmustavalt

üllatusin ka pr. Rosenberg'i ilusast mezzosopraanist. Selles hääles on palju loomulikku soojust ja laulu-intelligentsi. Kahju, et ettekandele tuli vaid üks pala.

Ei saa öelda, et konservatooriumi lõpetaja pr. Pärn, kes esines samas, oleks küündind selle daami ettekande sulavuseni ja lopsakuseni. Edu oli laialdaselt.

— Vabariigi aastapäeva rahvakontsert „Endlas“ kujunes rahva osavõltult massiliseks. Mõjuvaks teguriks oli muidugi vabatahtlik maks. Kõik ettekanded said hoogsate kiiduavaldiste osaliseks. Nõrgalt esines vaid asjaarmastajate kõrval elukutselisist lauljaist *Milli Nõmtak*, kel, vaatamata, et ta habras hääle ei sobind sellel miitingu-kontserdile, laulud vägisi kippusid „segi minema“ saatjaga, kes ei osand teda ka toetada.

Üldiselt näitab *Milli Nõmtak*, kellest loodeti nii palju, häälelise languse tendentsi. On see nüüd ületöötamine või mõni muu põhjus — aga selliselt elukutseline laulja ikka ei tohiks esineda. Ei kõida sellised hääle nõtkenemised ja intonatsiooni ebapäpsus.

Märtsikuus andsid kohalik kaitseliidu orkester ja Helikunsti Seltsi koorid ühise kontserdi „Endlas“. Kuna rahvast oli tollel rahvakontserdil vähem kui tegelasi laval, kujunes ta pigem koduseks musitseerimiseks. Siin ei saa jätta mainimata, et hr. Kask on kaitseliidule moodustand orkestri, mis teeb au ta juhile. Selliselt muusikaliselt tõlgitseda võrdlemisi nõudlikke palu asjaarmastajast koosneva orkestriga on tunnustus orkestrijahi intensiivsest tööst. Sellele orkestrile on pärnlased uhked. Küll ta arenebki tubliks muusikaüksuseks. Helikunsti segakoor kandis ette Lätte „Arka üles“ ja Lüdigi „Laevnik“u“, mis kõlasid hoovaeselt. Ei saagi ühtlast laulu, kui osa kooriliikmeid vahib lakamatult nooti ja ainult väike osa juhti. Peaks oskama ikkagi paar laulu laulda pääst. Parem oli juba meeskoor. Ettekandele tulid Nägel'i „Oh, Eestimaa“, N. Gade' „Maru merel“, Alt'i „Mu Eestimaa“, Saebelmann'i „Jahilaul“, kus viimane laul meeldis publikule nii, et tuli kordamisele.

Solistina esines hr. Malmsten, kes kandis ette aariad Puccini' „Tosca'st“ ja Verdi' „Rigoletto'st“. Hr. Malmsten

omab ilusa häälematerjali, kuid seda peaks koolitama. Teda saatev proua Alice Mardi on täiuslik meister saatmises.

Elisabeti kirikus oli kontsert, kus kohalikud jõud rakendasid oma võimed õilsale eesmärgile — toetada tiisikushaigeid. Tulu sellest kontserdist oli hääl.

Tehakse kibedaid eeltöid vaimulikuks laulupäevaks. Kunstiliselt ei saagi see äparduda, sest, nagu kuulen, on asja vaimseks juhiks muusikas peenehingeline praost Grünberg.

— Pärnu praostkonna laulupäev on otsustatud pidada 5. juulil s. a. Kontserdi kavas on 12 vaimulikku laulu eesti, soome ja teiste heliloojate töist. Kooride üldjuhiks on kutsutud prof. A. Topman. Koore on andnud seni üles 32, kokku üle 1000 lauljaga.

O.-Re.

□

„Muusikalehe“ käesoleva aasta veebruarinumbri ilmund O.-Re artikli täienduseks kirjutatakse veel Pärnust: Läind aastal Helikunsti Seltsi segaja meeskoorid on esinend nelja kontserdiga, kus muuseas kanti ette ühes Rahvaülikooli orkestriga N. Gade' „Metsakuninga tütar“. Samuti toimusid mitmed vaimulikud kontserdid Elisabeti kiriku koori ja teiste poolt. Helikunsti Seltsi uusim saavutus on — meeskoor, kes ka läind aastal esines õige rohkesti.

Lauljaid ei ole Pärnus kaugeltki nii ülikülluses, nagu laseb paista oma kirjutises O.-Re. Hääde lauljate valik on õige väike, meeshäälte puudust kannatavad peaaegu kõik koorid.

Ühes asjas on O.-Re'l õigus: juhte on meil vähe. Nii peab Helik. Seltsi meeskoori juht juhatama veel segakoori ja orkestrit. Loomulikult oleks siia tarvis kolme juhti, et töötada „täie energiaga“. Siiski oma meeste tööd hinnatakse, mida tõendab näit. „Vaba Maa“ Pärnu väljaandes 9. veebruaril s. a. ilmund arvustus hiljutisest kontserdist:

„Laupäeva õhtul (7. II.) oli poeglaste gümnaasiumi saalis *Helikunsti Seltsi ja Rahvaülikooli orkestri kontsert*, mida oli kogunud kuulama kaunike hulk hääst muusikast ja ilusast laulust lugupidajaid. Ja koosneski kava — kõigile ootustele päri — lauludest ja muusikapaladest, millest

tükiks ajaks jääb hinge elama soe ja hää mälestus. On kuulnud ennegi Gade' „Mere pääl“ ja R. Schumann'i „Mustlaste elu“, kuid meeskoori puhalt ja jõuküllasel ettekandel omasid nad igavesti uue ja nauditava väljenduse. Grieg'i „Uus isamaale“ nõudis publik tormiselt kordamist. Samasuguse taltsutamata kiiduavaldise osaliseks said kõik orkestri-palad, eriti aga Schubert'i „H-moll sümfoonia“ I osa. H. Meri on koori- ja orkestrijuhina tüse tööjõud. Seda tõendas ta seekordsete ettekannetega mitmekordselt.“

H—h.

RAKVERE. Seminari Vil.-Kogu korraldas seminari aulas kontsertpeo. Esines vil. ja seminari ühine segakoor, mida juhatasid õp. E. Mesiäinen ja vil. vil. V. Raam ja E. Schwarzberg. Lauldi: P. J. Hannikaise „Õpetajate marss“; E. Genetz'i „Rahumaa“; E. Mesiäise „Kevad on“; T. Vettik'u „Kas tunned maad?“ j. t.

Vil. S. Hübner laulis aaria „Toscast“ ja Mascagni' „Kas armastad?“ Esines ka seminari orkester ja vil-konna meeskoor. Erilise aplausi sai 12-aastane viuldaja V. Õunapuu (prof. Paulseni õpil. 1930. a.), kes mängis julgesti ja puhta tehnikaga raske M. Bruch'i kontserdi G-moll III jao; saatis pr. M. Mägi.

Üldiselt võib kontsertpidu pidada kordaläinuks.

Pühapäeval, 1. märtsil, külastas Rakveret ka Tallinna Töölisetaatri sümfoonia-orkester (juh. N. Goldschmidt), andes käsitööliselt ruumes avaliku kontserdi. Kuulajaid rohkesti — kõik platsid välja müüdnud. Mulje orkestrist kui ka solistest hää, välja arvatud üksikuis palus mõned vähemad viperused, mida tuli ette.

Seminar valmistub kontserdiks kevadeks, õppides selleks pikemat fuugat — A. Aarnio' „Päikesele“ (tõlk. E. Mesiäinen). Näitlejate ring kavatsavat lavastada ka „Silvat“, kuid ootame — näeme.

Kohalik haigekassa oma juubelpäevaks kutsus kontserti andma Tallinna Töölismuusika Ühingu sümfoonia-orkestri, mida juhatas N. Goldschmidt. Viiulisoolodega esinesid E. Neuman ja O. Ots.

Tartu akadeemiline meeskoor tahab aprilli teisel poolel anda kontserdi. Eeskavas eesti helitööd meeskoorile ja soolole J. Aavik'u, A. Kunileid'i, A. Lätte, M. Lüdigi, M. Saar'e, R. Päts'u, E. Tubin'a, T. Vettik'u ja E. Võrgu kompositsioonest.

VILJANDI. Viljandimaa V laulupeo esimene eelproov peeti Viljandis „Koidu“ seltsi saalis 8. märtsil. Lauljaid oli kogunenud kui linnast nii selle ümbruskonna kooridest ligemale 250. Eelproovi juhatas üldjuht J. Saar. Üldiselt võis märgata, et tööd tehtud huviga ning laulud õpitud juba võrdlemisi hästi.

Järgmine eelproov otsustati pidada maikuu keskpaigu, mil võetakse läbi juba raskemad laulud.

Pääle Viljandi kavatsetakse pidada eelproovid veel Tarvastus, Põltsamaal, Suure-Jaanis, Karksis ja võib-olla veel mõnes suuremas kohas.

VÖRU. Võru Meestelaulu Seltsi kontsert 8. märtsil Antslas õnnestus hästi. Ka külastas Võrut Pärnu „Endla“ opereti näiteseltskond. Kahjuks näitab „Endla“ teater tagasiminekut võrreldes mineva-aastase koosseisuga, kui kvalitatiivselt nii ka kvantitatiivselt. Võru kaitseliit asutab puhkpillide-orkestri, mis hakkab tegutsema 1. aprillist.

Petseri kloostris segakoor korraldab 7. aprillil Petseri ev.-lut. kirikus vaimuliku kontserdi. —a.

Oodatavaid kontserte „Estonia“ kontsertsaalis

28. märtsil — Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoori kontsert; juhatab prof. A. Topman.

29. märtsil — Tallinna Rahvaülikoolide Seltsi segakoori kontsert; juhatab T. Vettik.

29. märtsil — kell 4 päeval Tallinna Töölismuusika Ühingu segakoori ja orkestri kontsert.

7. aprillil — Salme Kann'i naiskoori kontsert; juhatab S. Kann.

12. aprillil — arvatavasti sümfoonia-kontsert prof. J. Aavik'u juhatusel, solistina esineb klaverikunstnik N. Orloff.

16. aprillil — Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoori ja Revaler Liedertafel'i meeskoori ühine kontsert, mille puhastulu läheb K. Tüرنpu' haua korraldamiseks.

15. või 18. aprillil — viulikunstnik G. Kuhlenkampfi kontsert.

19. aprillil — ÜENÜ Tallinna osakonna segakoori kontsert E. Aava juhatusel.

22. aprillil — klaverikunstnik Jutta Kippasto' kontsert.

25. aprillil — Riia endiste seminaristide ühendatud kooride kontsert.

26. aprillil — klaverikunstnik V. Riives'i kontsert.

Mitmesuguseid teateid

Helilooja Mart Saar on pöördunud mitmel korral vastavaile ametasutusele, et tema sünnikoht, Hüpasaare metsavahitalu Taeveres, antaks talle eluaegsele rendile. See koht on asutatud ja üles haritud Saar'e perekonna poolt, isegi osa hooneid on ehitatud oma materjaliga, mistõttu Saar'el peaks olema õigusi sellele kohale. Kuid seni metsavalitsus, kes peab mainitud kohta riigile kuuluvaks ja lubab säälda elada vaid oma metsnikul, pole leidnud võimalikuks tulla vastu meie teenetrikamale heliloojale.

Mart Saar, kel kärarikas ja närviline linnaelu tunduvalt mõjub haiglasemale tervisele, vajaks kodukohta, kus ta praegu viibib nagu külalisena, oma loomingu jätkamiseks, — siin oleks tal võimalik töötada segamatult: Hüpasaarega on seotud parem osa ta loomingu. Kuid ka ülespidamise hankimiseks oleks see talle tarviline, ta kuuldavasti jätkaks põlluharimise oma venna hooleks, kes talle ja ta perekonnale annaks vastava moonu.

Tundub võõrastavana, et nii vähe hoolitakse meie kultuurtegelasest, kelle teened jäävad igavesti meie kultuurlukku, kelle andekust ei hinnata üksi meil, vaid kelle nimi on leidnud tunnustust juba välismailgi. Võõrastavam veel, et vastavad ametasutused on jäänd tummaks teistelegi palveile selles asjas: nii saatsid läind aastal kohalikud seltsid, arvult 9, sellekohase märgukirja haridus- ja sotsiaalministeeriumile, käesoleval aastal esitas Lauljate Liit omapoolt palve põllutöministeeriumile. Kuid asi ei nihku paigast.

□

Läind aastal peetud kirikumuu-sika kongress tunnustas vajaliseks kirikumuusika sekretariaadi asutamise. Nüüd on selgund ka tähendatud asutuse isiklik koosseis: konsistooriumi poolt on sinna valitud prof. dr. H. B. Rahamägi, koguduste õpetajate poolt praost A. Grünberg Pärnust ja õpetaja A. Eilart Nõmmelt, — köstri-te poolt K. Tuvike — Helmest ja A. Siiak — Kadrinast, ning kirikumuu-sika asjatundjana prof. A. Topman. Lähemal ajal asub sekretariaat tege-lilikule tööle.

Muu-seas sekretariaadi asutamisega ühenduses tahetakse hakata looma ka köstri-te kodu, kus väljast sissesõitnud köstri-d leiaksid Tallinnas viibimise ajal ulualuse, mis tunduvalt aitaks köstreile-organistele korraldada lühe-maid muusikalisi kursusi.

□

Virumaa laulupeo laululava ehitusmaterjal, mis osteti Narva mets-konnast, on Narva linna saeveski juurde välja veetud ja kevadel algab palkide laudadeks lõikamine. Narva Meestelaulu Selts on Kreenholmi vab-riku valitsusega saavutand kokku-leppe, mille järele võidakse kasutada praegust laulupiduplatsi samalaadi-liste pidude korraldamiseks 10 aasta jooksul ilma tasuta.

Toimkonna poolt korraldatakse lau-lupeo mälestusmärkide kavandite võistlus. Narva kunstnikud esinevad võistlusel mitme kavandiga. Tööde vastuvõtmise tähtaeg lõpeb 1. aprillil. Mälestusmärk peab kujutama Narva sümboliseeritud kujutist.

Laulupiduplats on pääjoontes korral-datud. Lume sulades jätkatakse eba-tasasuste mahakaevamist platsi äär-tel. Samuti tuleb platsile viivat teed jõekaldal laiendada, milleks osa mäe-kallakut kaevetakse maha.

□

Pärnu suviorkestri juhiks tuleb J. Simm. Pärnakad suhtuvad tema tulekule hääl meelel. Tähendab ju see igati muusikaliste ettekannete peene-mat tõlgitsemist meie suveorkestri kontserdel. Kahju, et majandusli-kult keha aasta tõttu oldi sunnitud kärpima tasu orkestrile, nii et see ei saa esineda nii täielikult, kuidas seda tahtis hr. Simm. Kvaliteedilt loodame aga eelmiste aastate ettekannete pa-ranemist.

VÄLISMAA

BERLIIN. Viimasaja ooperilavastusist oleks nimetada N. Reznicek'i rõõmsameelset 3-vaatuslikku koomilist ooperit „Mäng või tõde“, mille lõbus tegevus areneb Rossini' ooperi „Othello“ lava-proovil, samuti Offenbach'i „Kihlus laterna juures“. Uuslavastusele tulid Wagner'i „Rheini kuld“ ja Donizetti' „Don Pasquale“ (Maria Ivogün'iga Norina osas). W. Furtwängler'i seekordne kontsert tõi erilise uudisena Vivaldi-Bach'i kontserdi neljale klaverile keelpillide-orkestri saatel — nelja hiilgava pianisti L. Kreutzer'i, G. Bertram'i, B. Eisler'i ja F. Osborn'i kaastegevusel. O. Klemperer tõi kuuldavale Verdi' „Requiem'i“ ja B. Walter oma kontserdiga mälestas Mozart'i 175-dat sünnipäeva. Muusikasõprade Ühing korraldas J. Stravinski' õhtu autori juhatusel, mis leidis vaimustatud vastuvõtu. Välisdirizendest külastas N. Malko, kelle kontsertkava sisaldas kaasaegset muusikat. Solistide-kontserdest on eriti nimetamisväärt klaverikunstnike M. Rosenthal'i ja W. Gieseking'i omad ja kaunihäälese bari-toni R. Watzke' laulude-õhtu.

Pääle selle kuuldi kontsertpoodiumil jälle üle hulga aja oratooriumi „Loomist“ Furtwängler'i juhatusel. Ka viimase sümfoonia-kontserdid sisaldasid Haydn'i D-duur-sümfoonia ning pääle selle moodsamast muusikaloomingust Tock'i „Väikest teatrisüüti“ ja Z. Kodály' peenemaitsest orkestri-pala „Suviohtu“, mis kõljal saand suure edu osaliseks. Raadio-orkestri uudisettekandest märkigem V. Vogel'i „Kaks etüüdi orkestrile“ ja A. Casella' viiulikontserti kuulsa ungari viiulikunstniku Joseph Szigeti' ettekandel. Kammermuusika-kontserdid esitasid kaasaegsed Schönberg'i, Hindemith'i ja Stravinski't ning Kölni kammerorkester klassikuid Bach'i ja Mozart'i.

BUDAPEST. 10. märtsil s. a. siin rahvusvahelise kuulsusega ungari komponist, klaverikunstnik ja rahvamuusika-uuriija Béla Bartók pidas loengu teemil: „Rahvamuusika mõjust kunstmuusikale“. Ta konstateeris rahvamuusika läbitõutuse kaht eritüüpi, nimelt 1., millel rahvaviisi saade on ainult teisejärgulise tähendusega, ja

2., kus saade on niivõrra domineeriv, et algupärasele viisile jääb ainult motto iseloom. Üldiselt, mida primitiivsem on rahvaviis, seda laiemaid harmoneerimisvõimalusi ta pakub komponistile. Rahvamuusika aga kolmel viisil võib mõjutada loovat komponisti. Viimane kas võtab üle ja töötab läbi algupärased rahvaviisid või kujundab oma teemid rahvaviisi mustri järele, või lõpuks niivõrra elab end sisse nende viiside meeleolustikku, niivõrra omandab nende vormikeele, et viimaks ta teoseist tahtmatagi voolab rahvamuusika õhk. Loengu lõpupoole kõneleja puudutas eksivaadet, mille järele rahvaviise kasutavat ainult leitud- ja fantaasiavaesed komponistid — viimase abiallikana. Ent kunstiteose seisukohast millalgi ei ole oluline, „mida“ loov kunstnik ümber töötab, vaid „kuidas“ ta seda „mida“ kujundas kunstiteoseks. Oma loengut Bartók illustreeris klaveriettekanetenäidetega Stravinski', Kodály' ja oma enese teoseist. A. R.

Ungari Tööliste Lauljate Liit kavatsseb korraldada 1932. a. suviste-pühil oma 25. a. juubeli puhul Budapestis rahvusvahelise laulupeo. Pidustusist on kutsutud võtma osa kõigi maade tööliste lauljate liidud.

HELSINGI. Viimase kuu tähtsaim muusikaline sündmus oli meil Erkki Melartin'i ballett „Sinine helm“, mille suur edu töötab talle pika püsi meie ooperiteatri repertuaaris. Teose muinasjutuline päritolu pakub helilooja rikkale fantaasiale avaraimaid loomisvõimalusi. Libretto nõrkusist hoolimata oli „Sinise helme“ muusika üliarmas kuulda. Ilmse loomisrõõmu ja kestva leidlikkusega on kujutand Melartin siin kogu balleti käiku. Kuuleme „vana“ kodust Melartin'i näit. duett-barkaroolis, kuid enamjaolt kostavad meie kõrvu ometi uued viisid. On ju Erkki Melartin neid meie harvu komponiste, kes ei vanane iial, s. o. ei ela nii kindel-kõikumatul selles helideringis, kuhu eelmise sajandi ilmavaade on neid jätnud. Hoopis vastupidi: Melartin on tähelepaneliselt jälgind oma aega, püüdes omandada kõlbavaid teri nüüdsestki revolutsiooni-segadusest. „Sinise helme“ üksik-

kujud näitasid selgesti, kui meisterlikult helilooja käsib orkestrit, kui rikkad helitehnilised varad tal on tarvitada, — kuidas lõppemata voolavalt tungib ta meeltelevus, millise õrna stiilkunstiga ta paigutab nii erilaadilised tantsetendused. — Näitlejaist olgu nimetatud kõigepäält Lucia Nifontoff — meie balleti-taeva heledaim täht.

Peatudes veelgi ooperi juures oleks nimetada Puccini' „Manon Lescaut“ etendust, mille kandvamais osis esinesid meie noored jõud Irja Aholainen (sopraan) ja Armas Hanttu (tenor), — mõlemad paljulubava eduga.

Kontsertidest kõneldes tundub nime-tamisväärsena lauljanna *Greta Aaltonen* (prof. Klemetti' õpil.), keda arvati häälelt paljutootavaks kunstnikuks. Samuti äratas üldist meeldivust ta õpilane *Anni Koskela* oma esimesel kontsertesinemisel, kus eriti õnnestusid lüürilise õrnusega kuuldavaletoodud laulud. Pianistidest oleksid tähelepandavamad *Sigríd Schneevogt* ja esmakordselt kuulnud *Kauno Virtanen*, kes mõlemad said kaasakiskuva vastuvõtu osaliseks, — viimane päälegi oma kaugeleulatuva prantsuse tehnikaga.

III sümfooniakontserdi eeskavas oli tähtsamaks numbriks *Leevi Madetoja*' II sümfoonia, mida asjata ei peeta soome helikunsti parimaks teoseks. Ergutavalt — ja sisemise vägeva kaudusega valdab see kuulajat tingimata. Soome loomule tuntud — omased jooned kajastuvad ja kerkivad teose eriosade täielise mõjuga: sisemine, peidetud vaikus ja kurvapoolne mõtiskelu andantes, sünk, irooniline — ja kõiges oma ägeduses ometi vaigistatud tung scherzos ja sügav, igatsev resignatsioon finaalis.

IV sümfooniakontserdil külastas meid dir. *Helmüt Thierfelder* Berliinist, näidates, et ta on oma ametis harjund juht, kelle temperamentlik ja kunstiline võime kiskus kaasa kui orkestri nii päältkuulajad. Eeskavas olid Beethoven'i ja Händel'i tööd — aina Dvorak'ist ja Strauss'ist saadik.

Veel on nimetamisväärt *Viiburi muusikakooli kammerorkestri* kontsert *Boris Sirob*'i juhatusel. Kogu lõpuni viimisteldud õrntöid, äratades otse tormilisi kiiduavaldisi. Ei või unustada ka *Helsingi konservatooriumi kontserti*, milles esinesid *Ilmari* ja

Arvo Hannikaised Franck'i imekauni A-duuri viiulisonaadiga. Kodumaist toodangut kuulutas *Selim Palmgren* oma kahele klaverile komponeeritud „Naamishuvit'ega“, mille ladus sõnastus äratas üldist meeldivust.

Martti Turunen.

LONDON. Ooperitrupp „*Covenant Garden*“ algas muusikalist hooaega edukalt Johann Strauss'i „Nahkhiirega“. Sellele järgnesid „Trubaduur“, „Rigoletto“, „Faust“, „Pajatsid“, mõni Puccini' ooper, „Sevilla habemeajaja“ ja „Laulusepad“.

Raadio-ringhäälingu tore orkester esines H. Wood'i, L. Roland'i ja H. Scherchen'i juhatusel. H. Wood sooritas Čaikovski' „Sümfoonia f-moll“ ja *Bartóki*' „Ungari rapsoodia“, kus klaverisolistina esines autor ise. H. Scherchen tõi kuuldavale Schönberg'i sümfoonilise poemi „Pelléas ja Mélisande“, Beethoven'i „Fuga B“ keelpilide-orkestrile ja „Kontserdi c-moll“, mida mängis pianist *Lamond*. H. Scherchen juhatas ka Beethoven'i „Messi D-dur“.

L. Ronald'i kontsert oli pühendatud Beethoven'ile: kanti ette Viies sümfoonia, „Leonora“ III, „Keisri“ klaverikontsert (pianist Moisevič).

Pühapäeva-päälölounased kontserdid *Albert Hall*'is tuletavad veidi meelde tsirkust. Muusika — on ettekääne, minnakse sinna meelsamini, et näha saada kuulsusi — *Galli-Curci*'i, *Saljapin*'it, imelast-viulidajat *Jehudi Menuhin*'i j. t. J. Menuhin on tore virtuoos, kuid tuhanded ei ole tulnud teda kuulama, vaid kaema ebanormaalselt varaküpsend kunstnikku nagu tsirkuse-numbrit. Tõenduseks on see, et rahvas ei läbe kuulata samahädad mängu mõnelt täiskasvanult või mõnelt endiseltki imelapselt.

MILAANO. Uudisteosena tuli esilavastusele *Lettuada*' ühevaatuslik ooper „Le Preziase Ridicole“. Gratsiosne, elav, värske! Ta näib tervikuna kuuluvat kammerooperite hulka. Juhatas *Santini*, kuna naispartiid laulsid hõbehäälne *Laverno* ja *Stignoni*. Tenor *Jan Kiepura* valmistas mõningaid pettumusi. Teda Caruso sarnaseks reklaamida oli liigne. Ta laulab korralikult, kuid ta häälel puudub see võidukus, mida siiski enne ta juures võis nentida.

Täienduseks etendati itaaliakeelse esiklavastusena väga õnnestunud Humperdinck'i „Hans ja Grete“.

Gerhard Krause.

PARIIS. Oopereist korraldati Wagner'i „Parsifal'i“ ja Mussorgski' „Boris Godunovi“ — viimast *F. Saljapin'iga* nimiosas. Suuremaist kontsertettekandeist nimetagem Bach'i h-moll-messi ja „Magnificat'i“. Tähtsamaks sündmuseks kontsertelus oli vene helilooja *S. Prokofjev'i* helitööde õhtu, kus tulid esiettekandele 4. sümfoonia ja „Avamäng“ (op. 42) ning 2. klaverikontsert (op. 16). *Albert Wolff* oli kaheks õhtuks loovutand oma dirižendi-koha Karl Elmendorff'ile, kes oma sümf.-kontserdi kavva oli võtnud Wagner'i töid, siis R. Strauss'i „Surm ja ärasetus“ ja A. Čerepin'i 2. klaverikontserdi autoriga klaveri juures. Viimane sai hiilgava pianistina ja heliloojana tormilise vastuvõtu osaliseks. Ta teost, kuigi selles on sugulust Prokofjev'iga, peetakse tusedaks tööks.

Société des Concerts kavad sisaldasid Beethoven'i ja Franck'i sümfooniaid, Ravel'i ja Gaubert'i töid. Viimase „Baskide maal“ sai autori juhatusel suure edu osaliseks. Koloratuurlauljanna *L. Tragan* oli võrratu Mozart'i kontsertaariaga ja Schmitt'i lauludega. Grieg'i klaverikontsert, mis tuli ettekandele pianist Dupont'ilt, osutus pariisilise liig vanamoeliseks. *Concerts Pasdeloup's* juhatas *Ingelbrecht*. Kavast Debussy, Strauss j. t. Solistid andekas noor viiuldaja *Candela* ja kuulus pianist *Gieseking*, kelle imeväärne ettekanne sai tormilise vastuvõtu osaliseks. *Rhene-Batou* esitas seekord Dvorak'i sümfoonia „Uus maailm“, kuna Huberman solistina mängis Mendelssohn'i viiulikontserti. Ka vene-muusika kontserdel esines Huberman, mängides Čaikovski' viiulikontserti. Sääli kavast oli tähelepanuväärsem *Mossolov'i* sümfooniline teos „Masinate muusika“, mis oma rütm ja imeväärse käsitlusega äratas suurt huvi. *V. Straram* algas oma sümfoonia-kontserte väga huvitaval, esitades esmakordselt 18-aastase *Julien Krein'i* sümfoonia „Häving“. Mainitud noorelt heliloojalt on juba kolme aasta eest kuulnud klaveriprelüüde. Ta on venelane, kes näind oma kodu-

maad vaid selle hävimise aastail — sellest ka nüüdse sümfoonia nimetus.

Ka *Poulet'* ja *Siohan'i* kontserdid sisaldasid huviküllaseid teoseid: Prokofjev'i „Pas d'acier“, Albeniz'i „Hispaania rapsoodia“, Büsser' „Herakles Hesperiid aedades“, siis Schumann'i, Schubert'i ja Beethoven'i. Muidugi oli kogu aja jooksul sadu solistide-kontserte, seejuures kõige mitmekesisemaid.

Lavaudiseist tuli esiettekandele A. Honegger'i uus operett „Kuningas Posol'i seiklused“. See teos on huvitav oma vormilt. Siin helilooja on esmakordselt teind katset uue operetivormi loomisega. Ent Honegger'i muusika üle on palju vaidlusi — arvatakse, et tal puudub dramaatiline joon, mis lavamuusikas tarviline, ning et üldse ta meloodia ja harmoonia mõjuvad väsitavalt. Kaheldakse, kas see operett oma hoolsale instrumentatsioonile ja valitud vormile vaatamata püsib mängukavas.

— Tuntuim prantsuse modernisti A. Honegger'i uusim sümfooniline teos „Vermouth-Cassis“ (eesti keeles „Punasesõstra liköör“) on viimseks astmeks triloogias pääle „Rugby“ ja „Pacific“, mis kirjeldavad helides reisu, sporti ja alkoholi. Eelmainitud sümfoonilise teose kohta on ilmud „Berliner Börsen-Zeitung'is“ autori seletus, milles ta end kaitseb etteheidete eest programmi-muusikale, kuigi talle mõne kohviku rõdu vahest on andnud inspiratsiooni. Ta on vaid katsetand edasi anda helide abil seda omapärast likööri maitseiseloomu, mida ta tundnud seda kuulsat jooki rüübates. Isegi igapäevane toidukaart võib ta juures leida muusikalise väljenduse.

— Teine kõlava nimega prantslane *D. Milhaud*, kes hiljuti kirjutas kontserdi löök-mänguriistadele orkestri saatel (mis Brüsselis ja Pariisis oli ettekandel), on nüüd saand toime uue omapärase heliteosega — see on *rapsoodia elektrikelladele* — voolutugevusega 220 volti, mis Pariisi esiettekandel leidnud eduka vastuvõtu.

RIIA. Möödud kuul oli lossis Läti riigipresidenti A. Kviesis'e eesistumisel eeltuleval suvel (20. ja 21. juunil) Riias toimuva ülemaise laulupeo au-patronaazi koosolek. Sellest võtsid osa pääle asja eesotsas seisvate läti he-

liloojate mitmed ministrid ja tähtsamad tegelased. Koosolekul tegi konservatooriumi rektor ja helilooja prof. *Wihols* üksikasjalise ettekande laulupeo organiseerimistöist, mille järel arutati edaspidiseid samme.

Läti Rahvusooperi uueks direktoriks on nüüd *T. Reiters*. Ka *P. Melnikov*, kes kaks aastat alalisest teatritööst eemal olnud, on nüüd jälle Rahvusooperiga sõlmind lepingu, hakates endiselt alalise lavastajana sääl töötama. Ta järgmiseks lavastuseks on *Wolff-Ferrari* „Madonna ehe“, mis märtsis tuleb esietendusele. Muist opereist mängiti möödunud kuul „Aidat“, „Toscat“, „Karmeni“ j. t. Balletis gastroleerisid *W. Nemčina* ja *A. Obuhov* „Luige järves“ ja „Uinukas iluduses“.

— Riia Eesti Hariduse ja Abiandmise Selts korraldas 14. märtsil s. a. seltsi saalis kontserdi, millel esines seltsi segakoor *H. Lespa* juhatusel. Kava sisaldas 12 laulu, kuid nendest oli juba suurem jagu enne kuulnud. Koor näitas, et laulud olid hoolega ette valmistatud. Üldiselt kõlmsid laulud kindlasti ja hästi, kuigi ei pakkund veel täielist puhtust ja tõsist kunstikõrgust. See on arusaadav, sest häälematerjal ei oma valitud kvaliteeti.

Suurimat huvi pakkusid *V. Nerepi* „Saarlaste laul“, mis tuli korraldada, ja *M. Lüdig* „Sääl kord kasvab“. Parema mulje jätsid ka *T. Vettik*’u „Ussisõnad“, mida kuulsime esmakordselt; samuti andis *R. Päts*’u „Sarvelaul“ hää mulje. *F. Reinberg*’i „Põhjatuu“ oli vähem õnnestunud. Koor lõpetas oma kava *E. Aav*’a meeldiva „Laulikuga“.

Tundub, et koorijuht elab kaasa lauludele, mõjub koorile ja teda valmistades kisub elavalt kaasa lauluhaldavat seltskonda. Siiski oleks soovivat käsitada koori sügavam peenestundelisusega, et anda lauludele eriline kunstiline rahu ja tasakaal.

Kontserdil olid solistena kaastegevad vabakunstnik *Linda Lespa-Sirk* ja mainitud koorijuht *Hans Lespa*.
S.

Saksa arvustaja ning eesti muusika- ja teatrikunst

Gerhard Krause

on rahvusvaheline muusikaarvustaja, kes Eestiga alalises ühenduses, et välismaal tutvustada eesti muusikat ja teatrikunsti. Tema sulest on ilmund Saksa juhtivamais eriajakirjus „Musik“ ja „Signale für die musikalische Welt“ ülevaated eesti muusikaavaldisist, milles on kiitvalt mainitud meie toredat teatrimaja ja suurepärasest kontsertsaali. On mõningate jooniga iseloomustatud „Estoonia“ teatri- ja muusikajuhte ning üksikuid soliste. On loeskeldud „Estoonia“ repertuaaris olnud opereid ja siin kontserteerind soliste. Ka konservatoorium ühes direktoriga on leidnud nimetamist. „Der deutsche Rundfunk“is on toodud piltartikkel eesti teatrikunstist, samuti ka poola aja- ja muusikalehtedes on ilmund arvustusi *G. Krause*’lt eesti kunstist.

VIII üldlaulupeo noodiraamatu trükk on läbi müüdnud

Selle noodid tellimisi *L. L. bürool* ei ole enam võimalik täita.

PÄA- JA VASTUTAV TOIMETAJA
RIHO PÄTS
VÄLJAANDJA
EESTI LAULJATE LIIT

TOIMETUS: { *LEENART NEUMAN*
RIHO PÄTS
TUUDUR VETTIK

TALLINN, RATASKAEVU 22, TELEFON 431-82

Nina Murrik-Polonsky

Klaveristuudlo (konservatooriumi kava). Erilised grupid väike-lastele. Eratunnid. Muusikateooria. Akkompäniment. Ansambilmäng.

Tallinn, Lühikejalg 6-2.

Tallinna konservatooriumi laulu-õpetaja

L. Hellat-Lemba

Ooper, oratoorium, kontsertlaul. Lauluõpetus.

Tallinn, Sõrensi 5-15.

TENNO VIRONI

HÄÄLESÄÄDE TUNNID ÜKSI-
KUILE JA GRUPPIDELE.

TALLINN, JAKOBSONI 4-7.

KLAVERITÖÖSTUS

K. SAAR

LIIVALAIA 32.

TELEF. (20)798.

Soovitab otse töökojast

pianiinosid,

mis kõlalt ja vastupida-
vuselt täieliselt võistle-
vad välismaa kuulsate
firmade omadega.

Parimaks tõenduseks — ostud ja
soovitused muusika-asjatundjailt.

Ilmus trükist RIHO PÄTS'U

Klaveripalad lastele

Eesti rahvaviisidel

Sisukord:

I VIHK: 1. Rahvatants. 2. Ringmäng. 3. Karjase pajupill.
4. Sarvelugu. 5. Torupill. 6. Kägu. 7. Leinalaul.
8. Kepitants. 9. Rahvalaul. 10. Pulmalaul.

II VIHK: 11. Sokukene. 12. Karjase tants. 13. Rädi tants.
14. Mängulaul. 15. Linakätkuja. 16. Lutusarve
lugu. 17. Vares vaga linnukene. 18. Hällilaul.
19. Hüppetants. 20. Karjamaal. 21. Sõjalaste marss.

Hind — I vihk . . . . 1 kr. 50 s.

II „ . . . . 1 „ 50 „

I/II „ koos . . 2 „ 50 „

Saadaval Lauljate Liidu büroos (Tallinn, Ralaskaevu 22) ja muusikaärides

KLAVERILE

Juhan Aavik — „Klaveri-sonaat“

Hind 1 kr. 50 s.

Artur Lemba — „Fantaasia eesti rahva-
viisidest“

Hind 1 kr.

Artur Lemba — „Toccat ja Fuga“

Hind 1 kr.

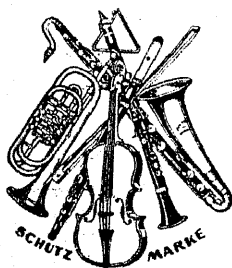
Mart Saar — „Kaks prelüüdi“

Hind 1 kr.

Riho Päts — „Klaveripalad lastele“

Hind I vihk 1 kr. 50 s., II vihk 1 kr. 50 s., I/II vihk koos 2 kr. 50 s.

Müügil Lauljate Liidu büroos (Tallinn, Rataskaevu 22) ja
muusikaärides. Saadetakse L. L. büroo poolt välja postiga,
kui raha makstakse ette.

Seega anname teada, et oleme andnud oma puhkpillide
esinduse ja müümise Eestis — muusikafirmale

C. LEOPAS,

Tallinnas, Paldiski mnt. 14-a.

Palume kõiki meie muusikariistadest huvitatuid pöörduda
sellele muusikafirmale.

Jul. Heinr. Zimmermann G. m. b. H.

Leipzig.

Ülaloodud kuulutuse põhjal teatan, et võtsin enda pääle

Jul. Heinr. Zimmermann'i, Leipzigis,

kõrgeväärtuslike puhkpillide esinduse ja pean alati laos tarvilisel arvul valitud muusika-
riistu nagu: flöödid, pikkolod, klaretid, trompetid, althornid, metsasarved, tenorhornid, bari-
tonid, zugposaunid jne. Need puhkpillid olid kõigis Vene sõjaväeorkestris tarvitusel ja
väga lugupeetud oma häält helilt, täpsalt häälestuselt, kergelt heliandmiselt ja vastupidavu-
selt (kestvuselt). Need soliidsed muusikariistad on asjatundjailt siingi otsitavad. Säärase
peene meistertöö kohta on hinnad mõõdukad.

Nõudke hinnakirju!

C. LEOPAS, muusikaäri

Tallinn, Paldiski mnt. 14-a.